

શ્રી

જેનુ ધર્મ પ્રકાશ.

પુસ્તક ૩૫ મું.

સં. ૧૮૭૫ ના ચૈત્રથી

સં. ૧૮૭૬ ના શ્રાવણ સુધી.

અંક. ૧-૧૨

નિષયાનુક્રમણિકા.

૧. પદ્યાર્મક લેખો. ૨૪

વિષય.	લેખક.	પૃષ્ઠ.
૧. લક્ષ્મણર રસોડા લખાવેલ. (રા. શામળ હેમચંદ)	૧
૨. ઉપદેશ સમતિકા. જાગુવાદ. (રા. ગીરધર હેમચંદ)	૨-૩૩-૬૫-૬૬-૧૩૧-૨૦૩-૨૩૫
૩. વિહંગ સંવત સુચોતેલી ક્રિયાદ. (રા. હર્ષભાઈ વિં. શુભાચંદ)	૩૫
૪. દિવ્ય પ્રવાસીનું દિવ્ય વર્ણન. (રા. લીખાભાઈ છગનલાલ)	૬૭
૫. ખાવા. (રા. લીખાભાઈ છગનલાલ)	૬૭
૬. આપણી પક્તી. (શા. અમીચંદ કરશનભ)....	...	૭૨
૭. અમારું વર્ણન. (રા. લીખાભાઈ છગનલાલ)	૧૦૧
૮. પ્રભુ પ્રાર્થના. (રા. લીખાભાઈ છગનલાલ)	૧૨૩
૯. ચેતન શિક્ષા. (રા. અમૃતલાલ માવળ શાહ)	૧૩૩
૧૦. ભાળકોને જિનેશ્વર ખાસે કરવાની સ્તુતિ. (શા. દેવશી ઠાઠાભાઈ)...	૧૩૩
૧૧. શાસન વીરો ક્યાં છે? (રા. અમૃત)	૧૭૧
૧૨. આત્માર્થીને ઉપદેશ. (રા. સાંકળચંદ પીતાંબર)	૧૭૨
૧૩. અન્નચરિત્ર. (રા. લીખાભાઈ છગનલાલ)	૧૭૩
૧૪. ઉપદેશ. (રા. અમૃત)	૧૮૫

૧૦	નિવૃત્તિ સંજ્ઞા. (રા. અમર)	૨૦૫
૧૧	પાતાળાં છે અમે પહારો. (રા. શુલાળચંદ મુળચંદ)	૨૦૫
૧૨	જાનિને લાજ કાઢવાનું કારણ.	૨૧૯
૧૩	નિવૃત્તિ જીવન. (રા. લીળાભાઈ છગનલાલ)....	૨૩૬
૧૪	નિવૃત્તિ ધર્મ હતું પાત્રું. (રા. સાંકળચંદ ખીતાંબર)	૨૩૭
૨૦	નમસ્તે વર્ણન. (રા. લીળાભાઈ છગનલાલ)	૨૬૭-૨૬૯-૩૩૩
૨૧	કાચ પાતાનું સાંભળવા વિષે. (રા. દુર્લભજી વિં શુલાળચંદ)....	૨૬૮
૨૨	ચિત્તને ઉપદેશ. (મુનિ અજીતસાગર)	૩૦૦
૨૩	ભરીળના પેટ પર પાટુ. (નં. વ. ઢક્તરી)	૩૩૪
૨૪	અમારે છું હવે કરવું ? (મુનિ કસ્તુરવિજય)....	૩૩૫

૨ ધાર્મિક લેખો. ૯

૧	કસ્તુરજીવણી. પદ્ય તથા વિવેચન. (મુનિ કસ્તુરવિજયજી)	
	૧૭-૩૬-૬૮-૧૨૧-૧૩૪-૧૭૩-૨૦૬-૨૩૯-૨૭૦-૩૦૨-૩૩૬	
૨	વિવેચિત્તાના રાજાનું સહસ્ય. (રા. તંત્રી)....	૨૧-૪૬-૧૬૦-૨૫૦-૩૫૧
૩	કર્મબંધનાં વિશેષ કારણો. (મુનિ કસ્તુરવિજયજી)	૪૦
૪	જીવદગાના સંબંધમાં અગત્યનો ખુલાસો. (મુ. ક. વિ.) ...	૧૩૭
૫	આર પ્રકારની જીવજાતિને જોળણી તેમાંથી લેવા યોગ્ય ધડો (મુ. ક. વિ.)	૧૭૬
૬	તંત્ર. (રા. તંત્રી)	૧૯૧
૭	તીર્થકરની ભક્તિ સમકિતને નિર્માણ કરે છે. (એક મુનિ)	૨૨૦
૮	શ્રી ચિદાનંદજી મહારાજ કૃત દયા છત્રીશી-પ્રસ્તાવના (મુ. ક. વિ) ૨૭૫	
૯	શ્રી દેવચંદ્રજી કૃત રત્નસાર પ્રતિનોત્તર. (મુનિ કસ્તુરવિજયજી) ૨૭૭-૩૦૬	

૩ ઉપદેશાત્મક તથા નૈતિક લેખો. ૧૩

૧	અવ્ય સંસાર. (રા. નંદલાલ લલુભાઈ વઝીલ)....	૧૭
૨	મુખપટ ઉપર મુકેલા શ્લોકનું વિવેચન. (રા. કુંવરજી મુળચંદ) ૫૨-૧૧૦	
૩	મહાવીર જ્યંતી પ્રસંગે થયેલી હૃદયસ્ફુરણ. (મુ. ક. વિ.)	૭૩
૪	જાવનામૃત. (રા. નંદલાલ વનેચંદ)	૮૪
૫	સુચાર્યો. (રા. નંદલાલ વનેચંદ)....	૧૨૭
૬	કર્તવ્યમાં ઉત્સાહ. (રા. નંદલાલ વનેચંદ)	૧૫૮
૭	જોડ તથા જોડેતર દયાળુ સજ્જનોએ પદ્મમાં રાખવા જોગા કિસરી સુચનાઓ. (મુ. ક. વિ.)	૧૭૭

૮	સર્વમાં શ્રેષ્ઠ અણ્વદાન. (મુ. ક. વિ.) ૧૧૩ ૨૧૧
૯	ત્રણ અગત્યના સવારો. (રા. અમૃતલાલ અધ્યાપાઈ) ૨૨૩
૧૦	ઉદ્ભવ અને કર્મનો સંવાદ. (રા. અશ્યાસી) ૨૪૨-૨૮૪-૩૧૧ ૩૧૧
૧૧	નવયુવકોને સાંપ્રત કર્તવ્ય વિષે ઉપદેશ. (શારદા પીકેત-શ્રીમત શંકરાચાર્ય-યુજ્જ્વલ પત્ર.) ૩૧૭
૧૨	મહાવીર વિદ્યાલયમાં આપેલ લાખણનો સાર. (કું. આ.) ૩૪૧
૧૩	ધર્મ રહસ્ય લાખણનો સાર. (કું. આ.) ૩૪૪

૪ સામાજિક લેખો. ૨

૧ વર્ણુ વિદ્યાતક વગવખીક અને જૈનધર્મ. (સ. દુર્લભજી કાળીદાસ) ... ૮૫
૨ આપલા કેટલાક સામાજિક સવાલો. (૫) (સ. મૌજીતક) ... ૧૫૦-૨૧૨

૫ કથાનુયાગના લેખો. ૪

૧	કળાવતીની કથા. (રા. નંદલાલ વનેચંદ)	૧૧૬
૨	શ્રીમતિ.	૧૭૮
૩	મેલનાદ રાજા અને સદાનંદની કથા. (રા. પુરુષોત્તમ જયસલ)	૧૮૭
૪	અરણિક સુનિની કથા. (રા. નંદલાલ વનેચંદ)	૨૮૧

१. विज्ञानना लेखो. १

१ वस्तुपाठ विरचित नरनारायणानंद महाकाव्य. (श. मोहनदास
दत्तीयंद देशध).... ८०

७ यादु यर्याना देषो. ५

૧ પંડિતજી સાથેના પ્રશ્નોત્તર. (રા. તંત્રી) ૨૯
૨ એક વિદ્વાનના લાષણની સમાલોચના. (રા. તંત્રી) ૧૦૨
૩ દેવદ્રવ્ય. (પદ્મીલ ન્યાલયદંડ લક્ષ્મીચંદ) ૧૩૬
૪ ધાર્મિક સાહિત્યમાં વિકાર એટલે શું ? (રા. નંદલાલ લલિતભાઈ.) ૧૭૬
૫ દેવદ્રવ્યની ચર્ચાને લગતું છેવટ. (પ્રજામિત્ર) ૨૨૫

૮ પ્રજ્ઞાત્મક લેખો. ૧

१ विद्वान् सुनि-महाराज प्रति प्र^१नो. (अंक जैन) १८४

← પ્રકીર્ણ લેખો. ૨૦

१	पुस्तकें वर्षी.	(रा. तंत्री)	४	
२	पुस्तकें नौवें प्रकाशन.	"	१५	
३	सकुट नौवें प्रकाशन.	"	२४-५७-६४-१२४-१६२-२०२-२२६	२६१-३६१-३७१-३८१-३९१-४०१-४११-४२१-४३१-४४१-४५१-४६१-४७१-४८१-४९१-५०१-५११-५२१-५३१-५४१-५५१-५६१-५७१-५८१-५९१-६०१-६११-६२१-६३१-६४१-६५१-६६१-६७१-६८१-६९१-७०१-७११-७२१-७३१-७४१-७५१-७६१-७७१-७८१-७९१-८०१-८११-८२१-८३१-८४१-८५१-८६१-८७१-८८१-८९१-९०१-९११-९२१-९३१-९४१-९५१-९६१-९७१-९८१-९९१-१००१	१००

૧૦. જીવનનો મોંઘ. (રા. આચાર્યશ્રી કશનજી)	૪૨
૧૧. જીવનની આચાર્યો આવતો હશે. (મેરિકા-ચંદના)	૫૬
૧૨. જીવન દિવસ અને વડો દિવસની સમજ. ”	૧૧૬
૧૩. જીવન દિવસની જીવે તેની જાણીતી શી? (સુ. ક. વિ.)	૨૧૦
૧૪. જીવન દિવસની જીવે જીવે જીવે. (રા. હર્ષભદ્રાસ કાળીદાસ)	૨૫૪
૧૫. જીવન જીવે અને આપણું જીવ. (રા. અમૃતલાલ ડાહ્યાભાઈ)	૨૮૨
૧૬. જીવન દિવસની જીવે જીવે જીવે. (રા. હર્ષભદ્રાસ કાળીદાસ)	૩૪૬

૧૦ વર્તમાન સમાચાર. ૨

૧૦. વર્તમાન સમાચાર. (રા. તંત્રી)	૧૧૮
૧૧. વર્તમાન સમાચારો વર્તમાન વર્ષ. (રા. તંત્રી)	વેચાક મુખપૃષ્ઠ

૧૧ જૈન કોન્ફરન્સનાં લેખો. ૫

૧૧. જૈન કોન્ફરન્સનાં જાહેરાત અધિવેશનની સમાવેશના. (રા. મૈત્રિક)	૩૫૪
૧૨. જૈન કોન્ફરન્સનું જાહેર અધિવેશન. (રા. તંત્રી)	૩૬૧
૧૩. જૈન કોન્ફરન્સની સલામત પ્રમુખનું ભાષણ. ”	૩૬૪
૧૪. જૈન કોન્ફરન્સના પ્રમુખ મહાશયનું ભાષણ. ”	૩૬૬
૧૫. જૈન કોન્ફરન્સનાં પસાર થયેલા ઠરાવો. ”	૩૭૮

૧૨ પુસ્તકોની પહોંચ. ૩

૧૨. જૈન પુસ્તકો પર એક મહાશયની કૃપા. (રા. તંત્રી)	અશોક મુખપૃષ્ઠ
૧૩. જૈન પુસ્તકો રત્નસાગર. ”	૧૮૫
૧૪. જૈન પુસ્તકો. ”	૨૩૩
૧૫. જૈન પુસ્તકો સિદ્ધિ અથવા જોશર હિતશિક્ષા. ”	૨૩૩
૧૬. જૈન પુસ્તકોનાં વ્યાખ્યાન, દીક્ષાવિધિ તથા વ્રતવિધિ, પૂર્વાચાર્ય	કાતિક મુખપૃષ્ઠ
૧૭. જૈન પુસ્તકોનાં વ્યાખ્યાન, દીક્ષાવિધિ તથા વ્રતવિધિ, પૂર્વાચાર્ય	માર્ગશિર્ષ મુખપૃષ્ઠ

૧૩ ખેડકારક સ્વર્ગવાસ. ૩

૧૩. ખેડકારક સ્વર્ગવાસનાં જાહેરાત.	શ્રાવણ મુખપૃષ્ઠ
૧૪. ખેડકારક સ્વર્ગવાસનાં જાહેરાત.	ભાદ્રપદ મુખપૃષ્ઠ
૧૫. ખેડકારક સ્વર્ગવાસનાં જાહેરાત.	પોષ મુખપૃષ્ઠ
૧૬. ખેડકારક સ્વર્ગવાસનાં જાહેરાત.	માગસીરવ મુખપૃષ્ઠ

શ્રી

જૈનધર્મ પ્રકાશ

લક્ષ્મીદર્શનવિવેકસંગમમયી અદ્વામય સાનસં ।
ધર્મઃ શીલદયામયઃ સુચરિતશ્રેણીમયં જીવિતં ॥
બુદ્ધિઃ શાસ્ત્રમયી સુધારસમયં વાન્દૈભવોઽઙ્ગમિતં ।
વ્યાપારશ્ચ પરાર્થનિર્મિતિમયઃ પુણ્યેઃ પરં પ્રાપ્યસે ॥

[પુસ્તક ૩૫ કુ] ચૈત્ર-સંવત ૧૯૭૫. ચીર સંવત ૨૪૪૫. [અંક ૧ ભાગ]

પ્રગટકર્તા,

શ્રી જૈન ધર્મ પ્રસારક સભા—ભાવનગર.

અનુક્રમણિકા.

૧. બાળામર સ્તોત્ર-પદ્ય બાળામર.	૧
૨. શ્રી હિપદેશ સત્તતિકા-અનુવાદ.	૨
૩. નવુ વર્ષ.	૪
૪. સુકામુક્તાવલી.	૧૦
૫. નવુ જૈન પંચાંગ... ..	૧૫
૬. અદ્ય સંસાર.	૧૭
૭. હિતશિક્ષાના સમય ૨૪૨૫... ..	૨૧
૮. રહસ્ય નોંધ અને મર્યા.	૨૪

ભાવનગર ધર્મ નર્સરી પ્રીન્ટિંગ પ્રેસમાં શ્રી.
શુભાચંદ બારબાઈએ છાપ્યું.

REGISTERED No. B. 156

પાંચિક મૂલ્ય રૂ. ૧) પોસ્ટેજ રૂ. ૦-૬-૦.
સેટના પોસ્ટેજ સહિત.

૧૦.

૨

જૈન ધર્મ પ્રમાણ.

શક્તિ નથી તો પણ પ્રવૃત્તિ સ્તવન સ્વચાની કરે;
 જ્યાં પ્રેમ છે ત્યાં શક્તિનો વિચાર અંતર નવ વસે,
 નિજ પુત્ર પાલન કાજ શું મૃગ સિંહ સામે નવ ધસે ? ૫
 અદ્યક્ષ ને વળી જ્ઞાનીઓની હાંસીતું સ્થાનક ખરે,
 મુજને તમારી ભક્તિ બળથી બોલવા પ્રેર્યા કરે;
 મહુ મારામાં મધુર વડે કોયલ ખરેખર જે ધણું;
 કારણ મનોહર આગ્રકલિકાનો સમુહ છે તેહતું. ૬
 બહુ ભવ તણા બાંધેલ પાપો નાથ ! તારા સ્તવનથી,
 ક્ષણવારમાં ક્ષય થાય છે પ્રાણી તણા શંકા નથી;
 રાત્રે ભર સમ શ્યામ અંધાર જગતમાં થાય છે,
 તે શિશુ જુઓ રવિકિરણથી સર્વથા ભેદાય છે. ૭
 તુજ સ્તવન આ અદરાય જે ઓછી મતિના મુજ થકી,
 તે એમ માતું તુજ પ્રભાવે સંત મન હરશે નકી;
 પાણી તણું બિંદુ કમળના પાંદડા પર જે રહે,
 તે તો ખરેખર માતીની કાંતિ સમી શોભા લહે. ૮

(અપૂર્ણ.)

શ્રી ઉપદેશ સત્તતિકા-અનુવાદ.

(લેખક—જૈનયાત્રક ગીરધર હેમચંદ.)

(હરિગીત.)

છે સકળ સુખના મૂળ કારણરૂપ સર્વ જિનેશ્વરા,
 પદ્મમળને બહુ માનથી નમું ઇષ્ટ એ મંગળકાર;
 હું ર.મંદ બુદ્ધિવંત પણ કહું હિત થવા ઉપદેશને,
 સૂક્તપ્રવેશજ થાય જેથી ભવ્ય સુશુભે એકમને. ૧
 જે સર્વથી સુવિશાળ જિન સર્વગુણાસન સેવ્ય છે,
 તે સેવવું શુભ લક્ષ્યથી નિત્યે સુશીલ થવું પછે;
 કોઈને કદાપી આળ કૂડું આપવું નહિ રોષથી,
 એમ કરી ભવદુઃખજળ છેદી સુખી થાવું સ્વભાવથી. ૨
 મન પારકાં છીંદો કદાપિ દેખવા કરવું નહીં,
 મહા રોદ્ર એવાં પાપકર્મ સ્વભાવથી કરવાં નહીં;

૧ શરૂ થાય. ૨ દોમરાજ મુનિ.

શ્રી ઉપદેશ સમાધિ-અનુવાદ.

વળી હૃદયોપી પ્રાણિને પણ મિત્રતુલ્ય ગણો સહા,
 હે બદ્ર ! તવ કલ્યાણ થાતાં મળી શકે શિવસંપદા. ૩
 રોગો અનેકના સ્થાનરૂપ શરીર ક્ષણભંગુર આ,
 તે જ્યાંસુધી રોગે તથા શોકે કરી પીડાય ના;
 અહો ત્યાંસુધી મતિવંત સજ્જન ધર્મમાર્ગે ચાલવો,
 તમને ટહુકું સત્ય દિવસો વ્યર્થ કહી ન ગમાવવો. ૪
 ન્યારે શરીરમાં ટાઇ પણ પાપોદયે વ્યાધિ નહે,
 ત્યારે જીવો મન સ્વચ્છતા ત્યજી દુર્નિકલ્પોથી પડે;
 જો ચિત્ત સ્વચ્છ ન હોય તો તે વગર જુદી ધર્મની,
 કેમ ટકી શકે ને લાવદધિ તરી કેમ મળે ગતિ મોક્ષની. ૫
 વૈરાગ્ય પામેલા સહ આત્માજ સુખિયા હોય છે,
 કામાદિ રોગે દુઃખ અતિ અતુલવે જીવો ટેક છે;
 એ પરમે તત્ત્વ પીછાની મન વૈરાગ્યવાસિત સ્થિર કરો,
 પરમાર્થથી સુખ દુઃખ કારણ સમજી વિષય પરિહરો. ૬
 જે કાઈ અલુપિધ પરિગ્રહ આરંભ સેવી સમતા,
 પરધન સુવર્ણાદિ કપટથી જેળવી મન સાધતા;
 સર્વજ્ઞ શ્રી વૈતરાણનાપિત ધર્મવિધિથી ના (ન આ)સરે,
 તો ઘોર ભયદુઃખજળ અગાધ લાવાગ્નિને તે કેમ તરે ? ૭
 જિનદેવ આજ્ઞા મસ્તકે ધારી પ્રમાણ કરી વહે,
 ઉપસર્ગ આદિ પરિસહો તે સર્વ શાન્તિથી સહે;
 વળી અન્ય અર્થ આત્મને શિવમાર્ગે સ્પષ્ટ જતાવતા,
 કહી ધર્મ ધર્મ એકવા નિશ્ચે લાવાગ્નિ તરી જતા. ૮
 કર્મ જૂઠું વચન ન બોલવુંજ જરા ડગી જઈ નિયમથી,
 વિષસમ વિષયસુખ લાલસા કરવીજ નહિ મનદમનથી;
 પરતણા આશ ન લાંગવીજ જરૂર નિજ શક્તિ છર્તા,
 મુલ ધર્મચક્રની પ્રગટ પ્રાપ્તિ થાય સદ્વર્તન થર્તા. ૯
 ચોતરફ પ્રસરેલા અને અતિ દુર્નિવાર અપાર એ,
 એવા મહા મિથ્યાત્વનો અંધાર ઘોર વિસ્તાર એ;
 તે છર્તા જે શુદ્ધ ધર્મથી ન ચલાયમાન કહી થતા,
 તે પાત્ર ત્રિજુનના પ્રશંસાના સુલોચ જળવતા. ૧૦

(અનુવાદ)

નવું વર્ષ.

પરમાત્માની કૃપાથી મારી વયમાં અવિચ્છિન્ન વૃદ્ધિ થતી જાય છે અને દરેક વર્ષે જેમ મારી વય વધે છે તેમ મારો પ્રયત્ન પણ વૃદ્ધિ પામવાથી વધારે સ્વાદીય લેખોરૂપ વાનીઓ-પકવાનો હું મારા વાંચકરૂપ મીજમાનો-પ્રાહુણીઓને જમાડવાને લાગ્યશાળી થાઉં છું-છરછ ધરાવું છું. આવા સત્કાર્યની અંદર મારો એકલો પ્રયાસ ચાલી શકે તેમ નથી, કારણ કે હું તો શાસ્ત્રઅપેક્ષાએ પૌદ્ગલિક હોવાથી જરૂર રૂપ છું, પરંતુ પ્રાણીની જડતાનું હરણ કરીને તેનામાં તીરાલાવે રહેલા ચૈતન્યના જ્ઞાનાદિ ગુણને પ્રકટ કરવાના કારણભૂત થાઉં છું. જે કારણમાં કાર્યનો આરોપ કરવામાં આવે તો હું જ્ઞાનસ્વરૂપ છું. પરંતુ ઉપર સૂચવ્યા પ્રમાણે મને અન્ય અવલંબનની-સારા લેખકોની અપેક્ષા રહે છે, મારી ખરી શોભા તેના વડેજ છે. પરમાત્માની કૃપા એ તો અદૃષ્ટ કારણ છે અને તે પણ આરોપિત છે, બાકી પ્રકટ-પહેલું તો શાસ્ત્રાભ્યાસી, અનુભવી, શાસ્ત્રાધિન લેખ લખનારા, એકાંત હિતજ કરે તેવા લેખ લખવાની પ્રવૃત્તિવાળા વિદ્વાન લેખકો-તેજ મારા સ્વરૂપને શોભાવનાર છે, જનસમાજનું હિત કરનાર છે અને પરંપરાએ સ્વપર આત્મહિતના ખરેખરા સાધક છે.

આટલો ઉઠાપોહ કરવાનું કારણ ખાસ એ છે કે-હાલમાં નવા જમાનાને પસંદ પડે તેવા લેખો લખનારા કેટલાએક બંધુઓ શાસ્ત્રાભ્યાસી ન હોવાથી સ્વતંત્ર લેખો લખે છે, તેની અંદર શાસ્ત્ર મર્યાદાનો ભંગ કરે છે. શ્રાવકના આચારવિચારની અંદર કેટલીક વખત શાસ્ત્રવિરૂદ્ધ લખવામાં આવે છે અને જૈનશાસ્ત્રના તત્ત્વોને પણ ખરું સ્વરૂપ આપી ન શકવાથી મિથ્યા લખાઈ જાય છે. સામાન્ય વાંચનારાઓના ધ્યાનમાં તે વાત આવી શકતી નથી. પરંતુ ઉત્તમ મુનિ મહારાજ તેમજ શાસ્ત્રાભ્યાસી શ્રાવકોને તેવા લેખો વાંચવાથી બહુ ખેદ થાય છે, તે સાથે તેવા લેખોને કેટલાએક બંધુઓ તરફથી વખાણવામાં પણ આવે છે અને તેવા લેખોથીજ સમાજ-સુધારણા-સમાજહિત સમજવામાં આવે છે. આ હકીકત અઘટિત જણાવાથી તેને અંગે આટલી સ્ફુટતા કરી છે.

મારા ઉત્પાદકો ને સહાયી લેખકો તેવા લેખો લખતા નથી એમ કહેવામાં કદી અસભ્યતા જણાશે, પરંતુ એટલું તો ખાતરીથી કહી શકાય તેમ છે કે મારા ઉત્પાદકો પોતે જે લેખો લખે છે તે શાસ્ત્રમર્યાદા બળવીનેજ લખે છે અને તેમાં ભૂલ ન થાય તેને માટે પૂરતી સાવચેતી રાખે છે. અન્ય સહાયી લેખકોના લેખો પણ જે પ્રારમ્ભિકવાળા, જૈન શૈલીનું ઉદ્ભવન કરે તેવા હોય તોજ દાખલ કરવામાં આવે

નવું વર્ષ.

૫

છે. આ સંબંધમાં છાશ્વત્પણાથી ભૂલ થવાનો સંભવ છે; પરંતુ તેને માટે વારંવાર જૈનશૈલીના જ્ઞાતા મુનિ મહારાજને અને શ્રાવક ધંધુઓને પ્રાર્થના કરવામાં આવેલ છે કે તેમણે તેવી ભૂલ સુધારવા માટે તરતજ અમને લખવું. અમે કિંચિત્ પણ સંકોચ વિના તેવી ભૂલ થઈ હોય તો તે સુધારવા તત્પર છીએ.

જૈન મહાલના સમયમાં જૈન શાસ્ત્રોમાં કહેલી પરિસ્થિતિને દ્રવ્ય જ્ઞેન કાળ ભાવ પ્રમાણે અમલમાં મૂકવાના વિચારો જણાવીને તેનો ઉપયોગ પોતાની મતિ પ્રમાણે કરવામાં આવે છે. અતુલવી અને વૃદ્ધ તેમજ વિદ્વાન મુનિ મહારાજના વિચારો છે. વામાં આવતા નથી તેમજ તેની ઉપર વજન પણ રાખવામાં આવતું નથી. આ હકીકત ખેદકારક છે.

આર્થિક સ્થિતિમાં, રાજકીય પરિસ્થિતિમાં, વ્યવહારિક ગાળાઓમાં ટકી આપણો જૈન સમુદાય આગળ વધતો હોય તો તે સંબંધમાં અત્રે ઉદ્દેશ કરવા કારણ નથી; પરંતુ ધાર્મિક જ્ઞાન, ધાર્મિક શ્રદ્ધા અને ધાર્મિક ક્રિયા (ચારિત્ર) એ ત્રણે વિષયમાં તો અમારી દૃષ્ટિએ દિનપરદિન શિથિલતા થતી જાય છે. વાંચન ન્યુસ્પેપર વિગેરેનું અથવા કામોત્પાદક નોવેલો વિગેરેનું એટલું બધું વધી ગયું છે કે ધાર્મિક ભુકો વાંચવાનો કે નીતિ સંબંધી અને ધર્મ સંબંધી માસિકો પણ વાંચવાનો અવકાશ મળતો નથી. માત્ર વિકલાઓ વડે મગજ ભરી દેવામાં આવે છે એટલે પછી તેની અંદર ધાર્મિક જ્ઞાનને પ્રવેશ કરાવવા પૂરતો અવકાશજ રહેતો નથી. આ તો આપણા ઉછરતા વિદ્વાનોને અતુલવસિદ્ધ હકીકત છે, તેથી તેને માટે વધારે સાંક્ષી આપવાની જરૂર જેવું નથી.

ધાર્મિક જ્ઞાન મેળવ્યા શિવાય તે વિનાના તદ્દન કોરા રહેવાથી અને અન્ય શ્રીલોસોશ્રીનું વાંચન અત્યંત કરવાથી મુકાબલો કરવાના કારણોને તેમજ શક્તિને અભાવે. અન્ય શ્રીલોસોશ્રી સાથે અથવા અન્ય ધર્મોની માન્યતા સાથે જૈનધર્મના મુકાબલો કરી શકતા નથી એટલે ધાર્મિક શ્રદ્ધા શી રીતે પુષ્ટ થઈ શકે? કેટલાકો ધંધુઓમાં તો તેનો સર્વથા અભાવ દેખવામાં આવે છે. કેટલાક માત્ર લોકલ જ્ઞાને અથવા તો સમુદાયની શરમે પૂરું શ્રદ્ધાવિહિનપણું બતાવી શકતા નથી, પરંતુ તેનું અંતઃકરણ તપાસીએ તો તેમાં શ્રદ્ધાનો સદ્ભાવ હોતો નથી. આનું કારણ ધાર્મિક જ્ઞાનનો અભાવ અને અન્ય વાંચનવડે પ્રકટેલું વાક્યાતુર્ય. એટલે ઠાઠી ઠાઠી વાતો માત્ર કરી શકે છે, પરંતુ ઉઠાણમાં બાધ બીલકુલ હોતો નથી.

હવે ધાર્મિક ક્રિયા તરફ લક્ષ કરીએ. સામાયિક, પૌષ્ઠ, પ્રતિક્રમણ, દેવપૂજા, તીર્થયાત્રા, દાન, તપ, જપ ઇત્યાદિ ધર્મક્રિયા પૈકી દેવપૂજાને તીર્થયાત્રાની પ્રવૃત્તિ તો કેટલેક અંશે રહેલી છે, પરંતુ બીજી ક્રિયાઓ જે પૂર્ણ રસભરીત છે તે તેમની

શુદ્ધ લાગે છે. તેમાં પણ તે તે ક્રિયાના સૂત્રો વિગેરેના અર્થજ્ઞાનનો અને ક્રિયાના હેતુની સમજણનો અભાવ-તેજ પ્રબળ કારણ છે. ત્રતગ્રહણાદિ જે ક્રિયાવિભાગ જ છે, તેના પ્રતિ પણ અત્યંત મંદ આદર દેખાય છે. અમુક અંશે અસત્ય અને અદત્ત પ્રતિ તીવ્રસ્કાર દેખાય છે, પરંતુ હિંસા ને પરિગ્રહને તો પાપ સમજવામાં જ આવેલો આવે છે. મહા આરંભ ને મહા પરિગ્રહ એ બંને તો આવશ્યક જણાય છે. કર્મહાનના વ્યાપારથી ત્રાસ પડતો નથી. આવી પરિસ્થિતિ દેખાય છે. એનું વિશેષ વર્ણન અહીં અસ્થાને લાગવાથી બીજે પ્રસંગે કરવામાં આવશે.

આટલી હકીકત પ્રસંગોપાત કહેવામાં આવી છે. હવે મારા ઉત્પાદકોએ અને પોષકોએ ગતવર્ષમાં મારી દ્વારા મારા વાંચકોને કેટલો લાભ આપ્યો છે, તેનું ટુંકું વર્ણન આપવાની જરૂર જણાતાં તે વિષયપર આવવું ઉચિત ધારું છું.

ગતવર્ષમાં મારા અંગમૂલ એકંદર ૧૩૦ લેખો આપવામાં આવ્યા છે. તેમાં ૩૮ પદ્યબંધ છે અને ૯૨ ગદ્યબંધ છે. પદ્યબંધમાં મોટો ભાગ પ્રાચીન સંસ્કૃત, સ્તવનો ને હુહાનો મુનિરાજશ્રી કર્પૂરવિજયજીએ મોકલેલો દાખલ કરેલો છે, તેની સંખ્યા ૧૧ ની છે. એક ગેયસંવાદ તેમનો પોતાનો રચેલો આવ્યો હતો તે દાખલ કર્યો છે. ૫ લેખ દુર્લભજી ગુલાબચંદ મહેતાના, ૪ અમીચંદ કરશનજી શેઠના, ૪ કેશવલાલ નાગજી સાણંદનિવાસીના, ૨ ઝીરધર હેમચંદ લોજકના, ૨ માસ્તર શામજી હેમચંદના અને બાકીના ૬ છુટક છુટક ૯ લેખકના એકેક છે. તેની અંદર શામજી માસ્તરના બંને લેખ ધ્યાન આપવા લાયક છે. રત્નાકર પચ્ચીશીનો અનુવાદ ૩ અંકમાં પૂર્ણ કરેલો છે, તે જુદો છપાયો પણ છે અને તેનો સર્વત્ર સારો સત્કાર થયેલો છે. સમશ્લોકી સૂક્તરત્નાવળી પ્રથમ વર્ષમાં શરૂ કરી ૧૬ શ્લોકની આપી હતી, ગત વર્ષમાં પણ તેટલા શ્લોકની આપી છે, આ વર્ષમાં તેને આગળ ચલાવવા ઇચ્છા છે. મુનિરાજશ્રી કર્પૂરવિજયજીએ મોકલેલ સંગ્રહો વિગેરે નહીં છપાયેલાં અને ખાસ ઉપદેશક હોવાથી સંગ્રહિત કરવામાં આવ્યા છે. લીખાસાઇ છગનલાલનો પ્રાપ્તના સદુપયોગ વાળો પદ્ય લેખ ખાસ લક્ષ આપી વારંવાર વાંચવા લાયક છે. આ પ્રમાણે પદ્ય લેખ ૩૮ ની ટુંકી હકીકત છે.

ગદ્ય લેખો ૯૨ પૈકી ૬ સ્વીકાર ને સમાલોચનાના પેટામાં, ૨ વર્તમાન સમાચારના પેટામાં ને ૧૦ ખેટકારક નોંધના પેટામાં, મળી ૧૮ છે. તેમાં એક શિવાય બાકીના બધા તંત્રીના લખેલાં છે. તેમાં અવલોકન માત્ર એક શત્રુજય તીર્થોદ્ધાર અંગ્રજીનું જ આપવામાં આવેલ છે. અંક ૭ માં આપેલા ત્રીજી જીવહયા પ્રસારક પરિપદમાં પ્રસાર થયેલા ૧૬ ઇંગ્રેજી ઠરાવોનું 'પરમાનંદે શુજરાતી ભાષાંતર આપેલું' છે. તે ઠરાવો ખાસ ધ્યાન આપીને વાંચવા લાયક ને અનુકરણ કરવા લાયક છે.

નવું વર્ષ.

૭

ભાકી ખેદકારક નોંધમાં આ વર્ષે ઘણા ઉત્તમ જીવોનો ભોગ લીધેલો હોવાથી ૮ સુનિરાજની મૃત્યુનોંધ લેવામાં આવી છે. તે આઠે ખરેખરા મહાત્માહુતા. ૯ સેમ્પરોનો આ વર્ષમાં અભાવ થયો છે અને એક અનુભવી કારકુન સભાએ ગુસ્સાવ્યો છે.

ઉપર ગતાવેલા ૩ મથાળાના પેટાના ૧૮ લેખો શિવાયના ૭૪ લેખોમાં મોટો ભાગ સન્નિમિત્ર કર્પૂરવિજયજીનો છે. તેમના લખેલા નાના મોટાં ૩૪ લેખો આપવામાં આવ્યા છે. તેમાં મોટો ભાગ નાના લેખોનો છે. તેમાંના ૩ લેખ ખાસ ગ્રંથ સંબંધી છે. એક ઉપદેશ રત્નકોષના ભાષાંતરનો છે, બીજો ઉપદેશ સામ્પ્રતિકાના અનુવાદનો છે, તે બે અંકમાં પૂરા કર્યો છે. ઉપરાંત એક લેખ તે ગ્રંથ સંદર્ભ છપાવેલો હોવાથી તેમાં પ્રવેશ કરવા માટે અનુક્રમણિકાના રૂપનો છે તે જુદો છે. ત્રીજો લેખ સૂક્તસુક્તાવળીના પદ સાથે વિવેચનનો છે. તેના ૧૩ પદો પ્રથમ આપેલા છે, ગત વર્ષમાં માત્ર એક અંકમાં ૪ પદોજ આપેલાં છે. આવતા વર્ષમાં તે લેખ આગળ ચલાવી પૂર્ણ કરવાની ઇચ્છા છે. બીજા લેખક મૌકિતક છે. તેમના ૬ લેખો આપવામાં આવ્યા છે. જેમાં ૪ તો આપણા સામાજિક સવાલોને જાગે પૃથક્ પૃથક્ બાળત હાથ ધરીને લખેલા છે. એક આત્મવિચારણા-ધર્મલાવવાનો લેખ બે અંકમાં આપેલો છે અને બીજો જળમંદિરમાં સાત્ત્વિક કલ્પોલ્લસનો લેખ પણ બે અંકમાં આપેલો છે. આ બંને લેખ વારંવાર વાંચવા લાયક છે. આ લેખકના લેખો પર તો વધારે લખવાની આવશ્યકતા નથી. કારણકે લેખક સુમન્ય છે. ત્રીજા લેખક અમીચંદ કરશનજી શેક છે. તેમના ૬ લેખ કથાઓવાળા અને ૨ ખાસ ઉપદેશક છે. કથાઓ દરેક અસર કરે તેવી ઢગમાં લખાયેલી છે. ૫ લેખ દક્ષતરી નંદલાલ બનેચંદના છે, તે પણ નાના છતાં વાંચવા લાયક છે. તેમાં ૧ જીહાર શબ્દના અર્થને લગતો છે. આ સંબંધમાં કેશવલાલ નાગજીનો જીહાર શબ્દના ઉદાહરણવાળો લેખ વાંચવા લાયક છે. કથાનુયોગના લેખોમાં ૧ લેખ પુરુષોત્તમ જયમલ મહેતાનો મૃગસુંદરીનો છે અને એક તંત્રીની ૭ હુકમો વ્યાખ્યાનો છે. મારા વાંચનારાઓમાં બહોળો ભાગ કથાવાળા લેખો અને સુનિરાજની કર્પૂરવિજયજીના ઉપદેશક લેખોને પસંદ કરનારો છે, તેથી તેને વિશેષ અગત્ય આપવો પડે છે. આ વર્ષે પરમાનંદ લેખકે નવો દેખાવ આપ્યો છે. તે પણ કાપડીયા કુટુંબના જ છે. પરમાનંદે લખેલો કલ્યાણમંદિર ને ભક્તભાઈ સંબંધી લેખ ૩ અંકમાં આવેલો છે, તે ખાસ મનન કરવા લાયક છે. નેમનંદ યોગધરલાલના લખેલા બે લેખ-ટીકા કરવાની ટેવ અને જ્યુઅરના સરસમાં તેઓની સત્તા-એ બંને અનુવાદરૂપ છે, ખાસ વાંચવા લાયક છે. શિવાય અનુભવીનો લેખ સિદ્ધાચળની વર્ષગાંઠ ચૈત્ર વદ ૬ ની કરાવવાનો અને મગનલાલ ચૌહાણલાલ હરિદાસ

નિવાસી જ્યોતિષીને વૈશાખ વદ ૬ છે તે ધરાગર છે એવો છે. તે જાને વાંચવા લાયક છે. વકીલ કાદ્યાભાઈ પ્રેમચંદ આપેલો વસ્તુપાળ મંત્રીની સંસ્કાર ભૂમિના નિર્ણયનો લેખ પણ શત્રુજયના અંગનો જ છે. ૩૪ અતિશયવાળો આ માસિકના ૩૪ મા વર્ષને અંગે લખેલો વકીલ નંદલાલ લલુભાઈનો લેખ પણ ખાસ વાંચવા લાયક છે. ઉપરાંત ૪ લેખ છુટક છુટક લેખકો ગુલાબચંદ મુળચંદ, નરોત્તમ ખી. શાહ, દુર્લભદાસ કાળીદાસ અને ત્રિભુવનદાસ કલ્યાણદાસના લખેલા છે. પ્રાચીન દરેક લેખ ઉપયોગી જણાવાથીજ દાખલ કરવામાં આવ્યા છે. એક લેખ કપડવંજના દીક્ષા લેનાર સંખી જુલાસાનો આર્યપ્રકાશના લેખકે લખેલા ભૂલ ભરેલા લેખના યોગ્ય પ્રત્યુત્તર માટે દાખલ કરવામાં આવ્યો છે.

તંત્રીના લખેલા કુલ નાના મોટા ૨૪ લેખો પૈકી ૧૭ ની હકીકત ઉપર લખાઈ ગયેલી છે. ખાકીના ૭ લેખો પૈકી સ્ક્રુટ નોંધ ને ચર્ચાના લેખે આ વર્ષમાંજ દેખાવ આપ્યો છે, અને તે બારે અંકમાં નાના મોટા પ્રમાણમાં આવેલો છે. મારા વાંચનારાઓનું આ લેખે વિશેષ ધ્યાન ખેંચ્યું છે. તેમાં આપેલી ચર્ચાથી કેટલીક વખત કેટલાક માસિક ને ન્યુસપેપરોવાળા બંધુઓનું દિલ દુખાયેલું જણાયું છે, તેથી હવે પછી તેવી બાબત ન લખવાનો જ વિચાર રાખ્યો છે. કારણકે કેટલીક વખત હિંત પણ હિંતપણે પરિણમી શકતું નથી. ખોલે લેખ હિંતશિક્ષાના રાસના રહસ્યનો છ અંકમાં આપેલો છે. તે લેખ બે વર્ષથી શરૂ થયેલો છે, અને હજુ બહુ મુદત ચાલવાનો છે. આ લેખ જૈનસમુદાયને પોતાની પ્રવૃત્તિ શુદ્ધ કરવાને અંગે બહુજ ઉપયોગી છે. ખાકીના ૫ લેખ નવું વર્ષ વિગેરેના છે, જેમાં એક તો હુકી કથાઓનો છે, નવા વર્ષનો કાયમના રીવાજને લગતો છે, મૃત્યુના ભયવાળો લેખ ખાસ વાંચવા લાયક છે, કારણ કે તેમાં તેના કારણ ને નિવારણ બતાવેલાં છે. સિદ્ધાચળના ૧૦૮ નામો તો પ્રાચીન પત્ર મળવાથી લખેલા છે અને જૈન પંચાંગ ઉપરનો લેખ જૈન પંચાંગના નામથી રજીખાવા ઇચ્છનારે જૈન શૈલી વિરૂદ્ધ બહાર પાડેલા જૈન પંચાંગ પરવે લખવો પડ્યો છે. આ પ્રમાણે મારા ગત વર્ષના દેહતું સામાન્ય ચિત્ર છે, તે મારા વાંચનારાઓના દિલમાં એક સાથે પ્રવેશ કરી શકે તેટલા માટે અત્ર ચિતરવામાં આવેલું છે.

હવે પ્રસ્તુત વર્ષ માટે મારા લેખાદિકો કેવી ઇચ્છા રાખે છે તે હું તેમના હૃદયમાં વસનાર હોવાથી બાણી લઈને પ્રદર્શિત કરું છું.

નવા શરૂ થયેલા વર્ષમાં પદ્ય લેખ તરીકે ભક્તામરનો ને ઉપદેશ સપ્તતિકાનો અનુવાદ આપવા ઇચ્છા વર્તે છે. તે શિવાય પરચુણ અસરકારક પદ્યો અને સમલોકી સૂકત રત્નાવળી પણ આપવામાં આવશે. ગદ્ય લેખમાં હિંતશિક્ષાના રાસનું

નવું વર્ષ.

૬

રહસ્ય ને સ્ફુટનોંધ ને અર્થ તો શરૂ રહેનાર છે. અન્ય પણ ખાસ આવરણથી વેળે લેખ તંત્રી તરફથી આપવામાં આવશે. મૌકિક તરફથી સામાન્ય સવાલોને અંગે તેમજ અન્ય જરૂરી બાબતોને અંગે લેખો આપવામાં આવશે. નેમચંદ અને પરમાનંદ કાપડીઆ સમયોચિત લેખો આપશે. અમીચંદ કરશનજી, નંદલાલ લલ્લાઈ, નંદલાલ વનેચંદ દફતરી વિગેરે લેખકો પણ સારા લેખો લખવાનો ઉત્સાહ ધરાવે છે અને નિરંતરના સહાયક સ્તંભિત્ર કુર્ષુરવિજયજીના લેખો તો હરેક બંધને વિભૂષિત કરતાજ રહેશે. સૂક્ત સુક્તાવળી વાળો લેખ આગળ ચલાવવાનું આવશે. એક પ્રશ્નોત્તરના ગ્રંથમાંથી જરૂરી પ્રશ્નોત્તર તેમના તરફથી લખાઈ આવેલા દાખલ કરવામાં આવશે અને બાકી તો તેમનો લેખ પ્રવાહ નવા નવા ઉપદેશક લેખોથી અવિચ્છિન્ન વહેતોજ રહેશે.

મારા ઉત્પાદકો મારી દ્વારા ઉત્તમ લેખકો-મુનિરાજ અને ગૃહસ્થોને પ્રાર્થના કરે છે કે 'તેમણે પોતાની વિદ્વત્તાને, શૈશ્વાનુભવનો અને પરાંપકાર વૃત્તિને લાલ જૈન બંધુઓને આપવા તત્પર રહેવું.'

નવીન લેખકોએ પણ પોતાની લેખિનીનો લાલ ખુશીથી મારી દ્વારા જૈન પ્રભાને આપવો. પરંતુ તેની અંદર શાસ્ત્રવિરૂદ્ધ કે જૈન શૈલી વિરૂદ્ધ લખાણ આવવું ન જોઈએ એટલીજ વિનંતિ છે. નીતિ સંબંધી ઉચ્ચ પ્રતિભા લેખો પણ લખવા કરવામાં આવશે. વ્યવહાર શુદ્ધિને લગતા લેખોને અગ્રથાન આપવામાં આવશે. કારણ કે વ્યવહાર શુદ્ધિનો ધર્મી તરીકે ઓળખાતા અને ડિવાલવાપમાં પ્રવીણ ગણાતા બંધુઓમાં પણ ઘણી વખત અભાવ જોવામાં આવે છે. આ બહુ ખેદનો વિષય છે. શ્રાવકપણના પ્રારંભમાં માર્ગાનુસારી અને સચક્રિતીપણું જાણ છે. તે બંનેમાં વ્યવહાર શુદ્ધિ બહુ ઉંચા પ્રકારની હોય છે-હોવી ઘટે છે, તો પછી આવકને માટે તો શું કહેવું ? તેનામાં તો ઘણા ઉંચી પ્રતિભા સદૃશ્યો હોવાજ જોઈએ.

આટલી હકીકત પ્રદર્શિત કરીને હવે હું ત્રણ મા વર્ષમાં પ્રવેશ કરું છું. મને પરમાત્મા પ્રત્યે શુદ્ધ અંતઃકરણથી પ્રાર્થના કરું છું કે-જૈન કોમ સિન ચરિત્ર વ્યવહાર શુદ્ધિમાં, ધાર્મિક પ્રવૃત્તિઓમાં અને વિશુદ્ધ અર્થપ્રાપ્તિમાં આગળ વધે, આ ભવની અંદર પરભવનું હિત સાધવા તત્પર રહે, મારા ઉત્પાદકો તત્પરતાથી શાંતિથી પોતાના શુભ હેતુમાં નિરંતર પ્રવૃત્તિમાન રહે, જગતમાં શાંતિ પાડે, અર્થજીવો હાલમાં ચાલતા લાયકર હુબકાળની યાતનાથી છુટા થાય અને સર્વા મુક્તિ હાલ એકમ ધર્મ સુખશાંતિમાં વૃદ્ધિ કરવાના પ્રયત્નો સેવે-એટલે હું મારી સન્કામના સિદ્ધ થઈ સમજીશ. હાલ આટલી સંક્ષિપ્ત પ્રાર્થના કરીનેજ નિરવું છું અને મારી કરજ બજાવવા મારા ઉત્પાદકોદ્વારા આગળ વધું છું. ઇત્યાદિ.

સૂક્તમુક્તાવલી.

૧૮ દાનધર્મનો પ્રભાવ.

થીર નહીં ધન રાખ્યો, તેમ નાંખ્યો ન જાયે,
 ઇષ્ટિપરે ધન જોતાં, એક ગત્યા જણાયે;
 ઇહ સુશુણુ સુપાત્રે, જેહ દે ભક્તિ ભાવે,
 નિધિ જિમ ધન આગે, સાથ તેહીજ આવે. ૩૬
 નળ બળિ હરિચંદ્ર, લોજ જે જે ગવાયે,
 પ્રહ સમય સદા તે, દાન કેરે પસાયે;
 ઇમ હૃદય વિભાસી, સર્વથા દાન દીજે,
 ધન સફળ કરીજે, જન્મનો લાહી લીજે. ૪૦

ભાવાર્થ—લક્ષ્મીનો એવો ચપળ સ્વભાવ છે કે તે એકજ સ્થળે લાંબો વખત ટકી રહે નહિ, તેમ છતાં લક્ષ્મી ઉપરનો મોહ પણ એટલો બધો ભારે જીવને લાગેલો હોય છે કે તેને હાથે કરી છોડાય પણ નહિ એટલે કે જ્યાં સુધી લક્ષ્મી દેવી સુપ્રસન્ન હોય ત્યાં સુધી સમજીને તેનો મોહ તજી તેને સત્પાત્રે ખર્ચી પણ શકે નહિ. એ વાત પણ એટલીજ સ્પષ્ટ છે. જો કે કૃપણતા દોષથી લક્ષ્મીનો સદુપયોગ કરી શકાતો નથી પણ તેનો સંબંધ તો સજ્જનો હોય એટલોજ વખત રહે છે, ધત્રી તેનો વિયોગ થાય જ છે. ચ્હાય તો કૃપણદાસ પરતોડ સધાવે તેથી કે તેના પુન્યનો ફાય થયો હોય તેથી લક્ષ્મીનો સંબંધ તુટે છેજ. આમ સમજીને જે સુજ્જનો ઉદાર દીલથી મળેલી લક્ષ્મીને સુપાત્રે આપી તેનો લ્હાવો લે છે તેમને તેથી અનેક ગુણી લક્ષ્મી અન્ય ભવમાં સહેજે આવી મળે છે. તેમને કશી વાતનો તોટો રહેતો નથીજ. નગરાજ, બલિરાજ, હરિશ્ચંદ્ર અને લોજરાજ પ્રમુખ જે જે પુન્યલોક (પ્રશંસનીય) પુરુષોનું પ્રભાતમાં નામ લેવામાં આવે છે તે દાનધર્મનાજ પ્રભાવે. એમ સમજી વિવેક આણી ઉદાર દીલથી અનેક પ્રકારે દાન દઈ નિજ દ્રવ્યસંપત્તિને સાર્થક કરી આ દુર્લભ માનવ ભવનો લાહો લેવો જોઈએ. જે તેમ કરવામાં પ્રમાદ કરે છે તેમને પાછળથી પસ્તાવું પડે છે. જ્ઞાની પુરુષોએ અનેક પ્રકારના દાનમાં અભયદાન, સુખાત્રદાન, અનુકંપાદાન, ઉચિતદાન અને કીર્તિદાન એ પાંચ મુખ્ય દાન કહ્યા છે. જેમાંના પ્રથમના બે મોક્ષદાયક છે અને પાછળના ત્રણ દાન લોગફળને આપે છે. નિસ્વાર્થપણે યોગ્ય પાત્રને યથાઅવસરે દાન દેવાથી

સંકતમુક્તાવળી.

૧૩

અમિત-અપાર લાલ મળે છે. દાન દેતાં સંકેત, અનાદર, અનુત્સાહ, ગેદ, અવિ-
શ્વાસ પ્રમુખ દોષો અવશ્ય વર્જવા યોગ્ય છે અને ઉદારતા, આદર, ઉત્સાહ, અનુ-
મોદન, પ્રમોદ, હર્ષ અને ક્ષણશ્રદ્ધા પ્રમુખ ભૂષણો સેવવા યોગ્ય છે.

કુપાત્રને પોષવાથી લાભને બદલે હાનિ થાય છે અને સુપાત્રને પોષવાથી ભારે લાભ મળે છે. તે ગાય અને સર્પના દ્રષ્ટાન્તે સમજી શકાય એમ છે. ગાયને કેવળ ઘાસ-ચારો નીરવામાં આવે છે તોપણ તેના બદલામાં તે અસ્ત ઝેલું દૂધ આપે છે અને સર્પને દૂધ પાત્રમાં આવે છે છતાં તે દૂધ પાનારના પણ જીવિતનો અંત કરે છે. કાચી માટીના પાત્ર જેવા નજીવા હલકા પાત્રમાં દાન દેવાથી દીધેલી વસ્તુ અને પાત્ર બંને વિષયો છે, તથા દાતાને પાછળથી પશ્ચાત્તાપજ કરવાનો વખત આવે છે એમ સમજી દાતાએ પાત્રાપાત્રનો વિવેક કર્તવ્ય છે. જ્ઞાનદાન, સમ્યક્ત્વદાન અને ચારિત્રદાન સર્વોત્તમ છે; પરંતુ જો તે પરીક્ષાપૂર્વક યોગ્ય પાત્રનેજ દેવામાં આવે છે તો અનંત લાભ-ક્ષણને આપે છે. અન્યથા તો તે અસ્થાને અપાયાથી શસ્ત્રરૂપ થવા પામે છે. જેથી જીવને વસ્તુસ્વરૂપનું યથાર્થ જ્ઞાન થાય, તેની દ્રઢ પ્રતીતિ થાય અને પરિણામે આચાર વિચારની શુદ્ધિ થવાથી ચારિત્ર નિર્માણ થાય, જેથી જીવ સકલ કર્મ બંધનથી-જન્મ મરણના ફેરામાંથી મુક્ત થઈ સાશ્વત સુખનો ભાગી થઈ શકે તેજ જ્ઞાન, શ્રદ્ધા અને ચારિત્રથી શ્રેષ્ઠ દાન બીજું કયું હોઈ શકે? એવા ઉત્તમ દાનના દાતા શ્રી તીર્થંકરો, ગણધરો, આચાર્યવરો, ઉપાધ્યાયો અને સંત સુસાધુજનો ખરેખર ધન્ય કૃતપુણ્ય છે. એવા ઉત્તમ પાત્રોને નિર્દોષ અન્ન પાનાદિકવડે પોષનાર સુશ્રાવક જનોને પણ ધન્યવાદ ઘટે છે. કેવળ મોક્ષમાટેજ દેનાર અને પોતા માટેજ લેનાર એ બંનેની સદગતિજ થાય છે. એ ઉપરાંત દીન, દુઃખી, અનાથ જનોને યોગ્ય આશ્રય આપનાર ગૃહસ્થજનો પણ ભવાન્તરમાં સુખી થાય છે. અરે! સીદાતા સ્વજનોને યોગ્ય સહાય આપીને ઉદરનાર અને ઈષ્ટ દેવ ગુરૂ પ્રમુખ પૂજ્ય જનોની સ્તુતિ કરનારને સંતોષનાર પણ સુખી થાય છે અને યશ પામે છે.

૧૯ શીલ ધર્મનો પ્રભાવ.

અશુભ કરમ ગાળે, શીળ શોભા દીખાળે,
ગુણગણ અનુવાળે, આપદા સર્વ ટાળે;
તસ નર બહુ જીવી, રૂપ લાવણ્ય દેઈ,
પરલવ શિવ હોઈ, શીળ પાળે જી કેઈ.
ધન્ય જગ જિનદાસ-શ્રેષ્ઠ શીળે સુહાચો,

૪૧

તિમ નિરમળ શીળે, શીળ ગંગેવર ગાયો;
કળિ કરંણ નરિંદા, એ સમા છે જિકેઇ,
પરભવ શિવ પામે, શીળ પાળે તિકેઇ.

૪૨

ભાવાર્થ:—જે સુસ જનો શુદ્ધ આચાર વિચારનું સેવન કરી સ્વપર હિત રાધે છે, સ્વસ્ત્રીમાં સંતોષવૃત્તિ ધારી પરસ્ત્રીને માતા તુલ્ય અને સ્વપતિમાં સંતોષ ધારી પરપુરુષને પિતા તુલ્ય લેખે છે, તેમજ પર દ્રવ્યને પથ્થર તુલ્ય અને સર્વ કોઈ પ્રાણી વર્ગને સ્વાત્મતુલ્ય લેખે છે તે ઉત્તમ ભાઈ જડેનો નિર્ભળ શીલ શોભાને ધારે છે; સંતોષવૃત્તિ વડે દુષ્ટ વિષયવાસનાને મારી આત્માના સ્વાભાવિક ગુણોને પ્રગટાવે છે; અને પ્રારબ્ધ યોગે આવી પડેલી સકળ આપદાને નિવારી શકે છે. વળી તેઓ નિઃસ્વર્ગસંરક્ષણ વડે દીર્ઘાયુષી બને છે; રૂપ લાવણ્યાદિક શુભ શારીરિકસંપત્તિને પામે છે; અને અંતે સકળ કર્મ ઉપાધિને ટાળી અજરામર પદવીને પણ પામે છે.

આ જગતમાં નિર્ભળ શીલધર્મના પ્રભાવે જિનદાસ શ્રેષ્ઠી, સુદર્શન શ્રેષ્ઠી અને ગાંગેય પ્રમુખ નિર્ભળ યશોવાદને પામ્યા છે. તેમજ વિજય શેઠ અને વિજયા શેઠાણી, જશ્વંત્રીકુમાર, સ્વયંભદ્રજી, વજ્રસ્વામીજી, અને બ્રાહ્મી, સુંદરી પ્રમુખ કંઈક સત્તાઓ અને સત્તીઓ શીલની ખરી કસોટીમાંથી પસાર થયેલ છે, તેમની પેરે જે નિર્ભળ શીલ પાળે છે તે સકળ આપદાને વમી અંતે અક્ષય સુખ પામે છે.

સંપૂર્ણ શીલાંગ રથના ધોરી તો પંચ મહાવ્રતધારી સંત-સુસાધુજનો ગણાય છે. આહાર, ભય, મૈથુન અને પરિગ્રહ રૂપ ચાર સંજ્ઞાને જીતી લઈ, રસના (જલ) આદિક પાંચ ઇન્દ્રિયોને બરાબર નિયમમાં રાખી ક્ષમા, મૃદુતા (નમ્રતા), અભુતતા (સરલતા), સંતોષવૃત્તિ, ઇચ્છાનિરોધ (તપ), સંયમ, સત્ય, શૌચ (મન: શુદ્ધિ), નિઃસંગતા-નિસ્પૃહતા, અને બ્રહ્મચર્ય રૂપ દશવિધ યતિ-ધર્મની શિક્ષાને યથાર્થ ધારણ કરી જે મહાશયો મન વચન કાયાવડે ત્રસ સ્થાવરાદિ દશ જીવલેદો પૈકી કોઈ પણ પ્રકારના જીવોની હિંસા કરતા, કરાવતા કે અનુમોદતા નથી, તેઓજ ખરેખર સંપૂર્ણ (૪×૫×૧૦×૧૦×૩×૩) ૧૮૦૦૦ શીલાંગ રથના ધોરી લેખાવા યોગ્ય છે. તેમ બની ન શકે તો ગૃહસ્થાશ્રમમાં રહીને પણ જે શુભાશયો સ્વપતિ પત્નીમાં સંતોષ રાખી, પૂર્વાજ્ઞ આચરને યથાશક્તિ આદરે છે અને શીલધર્મને પોતાના પ્રાણ કરતાં પ્રિય લેખી ગમે તેવા વિકટ સંયોગો વચ્ચે પણ પાળે છે તે ભવ્યાત્માઓ અનુક્રમે આત્મ ઉન્નતિ સાધી જન્મ મરણનાં દુઃખથી મુક્ત થઈ શકે છે.

૨ ગાંગેય-બીજમ પિતામહ.

સૂક્તસુકતાવળી.

૧૩

૨૦ તપ ધર્મનો પ્રભાવ.

તરણી? કીરણથી જ્યું, સર્વ અંધાર જાયે,
 તપ કરી તપથી ત્યું, દુઃખ તે દૂર થાયે;
 વળી મલિન થયું જે, કર્મચંડાળ તીરે,
 કિમ તત્તુ ન પખાળે, તે તપ સ્વર્ણનીરે.
 તપ વિષુ નવિ થાયે, નાશ દુઃકર્મ કેરો,
 તપ વિષુ ન ટળે જે, જન્મ સંસાર ફેરો;
 તપ બળે લહી લખિધ, ગૌતમે નંદિપેણે,
 તપબળે વપુ કીધું, વીણ્ણુ^૨ વૈકિય જેણે.

૪૩

૪૪

ભાવાર્થ:—જેમ સૂર્યનાં કિરણ પ્રકાશતાં સર્વ અંધકાર દૂર થાય છે તેમ તપના પ્રભાવ વડે સર્વ દુઃખ દૂર થાય છે. વળી કર્મ રૂપી ચંડાળના યોગે જે સંયમ-શરીર મલીન (દોષિત) થયું હોય તેને તપરૂપી ગંગાજળથી શા માટે ન પલાળવું? તપ રૂપી નિર્મળ નીરવડે સંયમ શરીર શુદ્ધ-નિર્મળ થઈ શકે છે.

સમતાં સહિત તપ કર્યા વગર પૂર્વે કરેલાં દુષ્ટ કર્મોના નાશ થતો નથી. જો દુષ્ટકર તપ તપ્યા વગર વારંવાર જન્મરણ કરવા રૂપ ભવનો ફેરો ટળતો નથી. વિનેશ્વર દેવોએ આચરેલા અને ઉપદેશેલા તપના પ્રભાવ વડે જ શ્રી ગૌતમસ્વામીએ અક્ષય મહાનસી પ્રમુખ અનેક ઉત્તમ લખિધઓ પામ્યા હતા, નંદિપેણ સુનિહ એજ તપના પ્રભાવ વડે એવી લખિધ પામ્યા હતા કે જેના વડે પોતે અનેક ભૂખને પ્રતિજોધી સન્માર્ગગામી કરી શક્યા હતા અને વિણ્ણુકુમાર સુનિ પણ એજ તપના પ્રભાવ વડે વૈકિય લખિધ પામી એક લક્ષ્યોજન પ્રમાણ શરીર વિકુર્વી, હૃદ નમૂચિ પ્રધાનને દાળી દેવા શક્તિવાન થયા હતા.

તેથી શાસ્ત્રકાર ઠીક જ કહે છે કે ‘તપના પ્રભાવ વડે સર્વ કંઈ કામન સુખે સિદ્ધ થાય છે. જે કંઈ દુઃ, દુરાચર્ય અને દેવતાને પણ દુર્લભ હોય છે તે સધળું તપના પ્રભાવે સમીપગત, સુસાધ્ય અને પામવું સુલભ થાય છે. દુષ્ટકર તપનું તેજ કોઈનાથી સહી શકાતું નથી; છતી કે પરાભવી શકાતું નથી. જે તપ નિશાચંસભાવે (નિષ્કામ વ્રત્તિથી-નિસ્પૃહતાથી) સશાસ્ત્ર કરવામાં આવે છે તે તપ સકળ કર્મમળને બાળી નાંખી આત્મ-સુવર્ણને શુદ્ધ નિર્મળ કરી શકે છે. સમતા સહિત તપ નિકાચિત કર્મને પણ બાળી નાંખે છે. ઉપવાસ, છકુ, ચઢ્યાદિ બાલ્ય તપ કરવાનો હેતુ, નિજ દોષનું શોધન કરી વિનય, વૈયાચર્ય, સ્વાધ્યાય, ધ્યાન વગેરે મમતા ત્યાગ કરવા રૂપ અલ્પચર તપનો લાભ મેળવવાનો છે. કારણ વડેજ

૧ સૂર્ય. ૨ વિણ્ણુકુમાર સુનિ.

કાર્ય નીપજે છે. ઈન્દ્રિયાદિકનું દમન કરવા વડેજ બાહ્ય તપનો અને બાહ્ય તપ વડે જ અભ્યંતર તપનો લાભ મળી શકે છે. તે વડેજ કર્મની નિર્જરા-કર્મક્ષય થાય છે અને તે વડેજ જન્મ મરણ રહિત મોક્ષ-પદ પ્રાપ્ત થાય છે. એમ સમજી સુજ્ઞ ભાઈ બહેનોએ ઉક્ત પ્રભાવશાળી તપ સેવવા અધિક આદર કરવો યુક્ત છે.

૨૧ ભાવ ધર્મનો પ્રભાવ.

મનવિષ્ણુ મળવો જ્યું, ચાવવો દંત હીણો,
 ગુરૂવિષ્ણુ ભણવો જ્યું, જીમવો જ્યું અલુણો;
 જસવિષ્ણુ બહુ જીવી, જીવ તે જ્યું ન સોહો,
 તિમ ધરમ ન સોહો, ભાવના જો ન હોહો. ૪૫

ભરતનૃપ ઇલાચી, જીરણ શ્રેષ્ઠ ભાવે,
 વળી વલકલચીરી, કેવળજ્ઞાન પાવે;
 હળધર^૪ હરિણો જે, પાંચમે સ્વર્ગ જાયે,
 ઇહજ શુભ પસાયે, તાસ નિસ્તાર થાયે. ૪૬

ભાવાર્થ—જેમ મન વગર મળવું, દંત વગર ચાવવું, ગુરૂગમ વગર ભણવું, અલુણું ધાન જમવું, અને જશ વગર ઘીણું જીવવું એ શોભતું નથી તેમ હૃદયના ભાવ વગર ધર્મ પણ શોભતો નથી. હૃદયની સાચી ભાવનાથીજ ભરત-મહારાજના આરીસાભુવનમાં નિજ સ્વરૂપ અવલોકન કરતાં કરતાં નિર્મળ કેવળ જ્ઞાન પામ્યા હતા.

ઈલાચીકુમાર વંશાગ્રે ચઢી રાંજને રીઝવવા નાટક કરતાં કરતાં સમીપસ્થ ધરમાં ગોચરી વહોરવા પધારેલા સ્વરૂપસ્થ મુનિના અપૂર્વ દર્શન વડેજ સ્વદેહ દેખી-સમજી અપૂર્વ વીર્યેદ્ધિસથી ત્યાંજ રહ્યા સતા કેવળ જ્ઞાન પામ્યા હતા.

જીરણ શેઠ વીર પ્રભુને ચાર માસ પર્યંત પ્રાસુક આહાર પાણીનો લાભ દેવા માટે પ્રતિદિન વિનંતિ કરતા અને પારણાને દિવસે શ્રી વીર પ્રભુ જરૂર લાભ આપશે એમ સમજી પ્રમુની રાહ જોતા હતા. તેવામાં પ્રભુએ અન્યત્ર પારણું કર્યું અને જીરણ શેઠ ભાવનારૂઢ થઈ બારમા દેવલોકના અધિકારી થયા. જોકે પતિતપાવન એવા પ્રભુએ તો પૂરણ શેઠના ઘરે પારણું કીધું પણ જીરણ શેઠનેજ ભાવનાવડે ખરો લાભ થયો. વલકલચીરી નામનો બાળતપસ્વી જેનું ચરિત્ર કંઈક વિસ્તારથી પરિશિષ્ટ પર્વમાં કહેલું છે તે ઘણે કાળે વિરહી તપસ્વી પિતા પાસે જ્યારે આવ્યા ત્યારે સ્વપાત્રાદિકને અવલોકતાં વિશુદ્ધ ભાવના યોગે કેવળ જ્ઞાન પામ્યા હતા.

નવું જૈન પંચાંગ.

૮૫

તેમજ વળી ગિરિનિવાસી શ્રી બલિસદ્ર મુનિવરની પાસે એકકરૂપ ગમેદો મૃગલો તે તપસ્વીમુનિની પરિચર્યા કરતો. એક વખતે પારણાના દિવસે શુરમહારાજ માટે નિર્દોષ આહાર પાણીની ચિંતા કરતો કરતો કરતો હતો. તેવામાં એક રથકાર જંગલમાં લાકડાં લેવા આવેલ અને એક વૃક્ષની શાખા અર્ધી કાપી લોજનવેળા થઈ જવાથી લોજન નિમિત્તે નીચે ઉતરેલ અને રસોઈ તૈયાર થયે જમવા બેસેલા પહેલાં કોઈ અતિથિની રાહ જોતો એકેલ તેને જોઈ શુરમહારાજ પાસે આવી મૃગ ઇસારા કરવા લાગ્યો. એટલે મૃગલાએ બતાવેલા માર્ગે શુરમહારાજ જ્યાં રથકાર રાહ જોઈ રહ્યો હતો ત્યાં પધાર્યા. શુર તપસ્વીને જોઈ રથકાર બહુ રાજી થયો અને તે આહાર વહેંચવા બય છે અને હરણીયો તેનું અનુમોદન કરે છે એવામાં એકાએક અર્ધી કાપેલી કાળ તૂટી પડતાં શુદ્ધ લાવનાથી ત્રણે જણા કાળ કરીને પાંચમા દેવલોકે ગયા. ત્યાંથી અ્યની મહા વિદેહમાં મોકલે જશે. ઇતિશમ્.

સન્મિત્ર કપૂરવિજયજી.

નવું જૈન પંચાંગ.

આ અંક સાથે અમારા ગ્રાહકોને દર વર્ષના નિયમ પ્રમાણે નવા એવી વર્ષનું જૈન પંચાંગ જૈન શૈલી પ્રમાણે તૈયાર કરી છપાવીને લેટ દાખલ થીકલવામાં આવ્યું છે. દર વર્ષે કરતાં આ વર્ષ એક પદ્ધતિ નવી શરૂ કરી છે. પંચાંગને મથાળે કોઈ લાયક ગૃહસ્થનો ફોટો આપતા હતા તેને બદલે આ વખતે આઠ કર્મની ૧૫૮ પ્રકૃતિનું વૃક્ષ આપવામાં આવ્યું છે. હવે પછી પણ પ્રસંગે પ્રસંગે મધુબિંદુ, છલેશ્યા વિગેરેનાં ચિત્રો આપવા ઇચ્છા વર્તે છે.

આ ચિત્ર શા. ભીમસિંહ માણેકે તૈયાર કરાવેલું અને સંવત ૧૯૭૭ મા તેમણે છપાવેલા જૈન પંચાંગમાં આપેલું હતું, તેને ઉપયોગી બાણીને આ પંચાંગમાં અમે દાખલ કર્યું છે. કર્મગ્રંથના અભ્યાસીઓ પહેલા કર્મવિષાદ નામના કર્મગ્રંથમાં આઠ કર્મની ૧૫૮ પ્રકૃતિઓ શીખેલા હોય છે, તેમને તાત્ત્વ સમજણ રહેવા માટે અને જેઓ તે પ્રમાણે શીખેલા ન હોય તેમને આ ચિત્રમાં આવેલા કોઈક પ્રકૃતિઓના નામ વાંચવાથી તેની માહિતી મળે તેટલા માટે આ ચિત્ર ઉપયોગી સમજવામાં આવ્યું છે.

આ વૃક્ષના મૂળમાં કર્મગ્રંથના હેતુ મિથ્યાત્વ, અવિરતિ, ક્વાલ ને ચેતન વાથી તે ચાર બતાવવામાં આવ્યા છે. તેના અનુક્રમે ૫-૧૨-૨૫-૧૫ ઉત્તરલોકે છે. એટલે કુલ ૫૭ બંધેલું છે. કર્મના મૂળ આઠ લેદ છે, તે બતાવવા સારૂ મૂળ

શાખાઓ કરી છે. પરંતુ નામકર્મની ઉત્તર પ્રકૃતિઓ ૧૦૩ હોવાથી તેને પહેલું લઈને તેની ૪ પ્રશાખાઓ કરી છે. તેમાંની પહેલી પ્રશાખામાં ૪ ગતિ, ૫ જાતિ, ૫ શરીર, ૩ અંગોપાંગ ને ૧૫ બંધન પૈકી ૫ બંધન એમ ૨૨ પ્રકૃતિઓ આપેલી છે, બીજી પ્રશાખામાં બાકીના ૧૦ બંધન, ૫ સંઘાતન, ૬ સંઘયણ ને ૬ સંસ્થાન મળી ૨૭ પ્રકૃતિઓ આપેલી છે, ત્રીજી પ્રશાખામાં વર્ણાદિ ચતુષ્કના ઉત્તર ભેદ ૨૦ (૫ વર્ણ, ૨ ગંધ, ૫ રસ, ૮ સ્પર્શ), ૪ અનુપૂર્વી અને ૧ શુભવિહાયોગતિ એમ કુલ ૨૫ પ્રકૃતિઓ આપેલી છે, અને ચોથી પ્રશાખામાં ૧ અશુભ વિહાયોગતિ, ૮ પ્રત્યેક પ્રકૃતિ, ૧૦ ત્રસ દશક ને ૧૦ સ્થાવર દશક મળી કુલ ૨૬ પ્રકૃતિઓ આપેલી છે. એમ ૪ પ્રશાખામાં મળીને ૧૦૩ પ્રકૃતિઓનો સમાવેશ કર્યો છે.

બીજી શાખામાં અંતરાય કર્મની ૫ ઉત્તર પ્રકૃતિના નામ ૫ પત્રમાં આપવામાં આવ્યા છે, ત્રીજી શાખામાં ગોત્ર કર્મની ૨ ઉત્તર પ્રકૃતિના નામ ૨ પત્રમાં આપવામાં આવ્યા છે, ચોથી શાખામાં આયુ કર્મની ૪ ઉત્તર પ્રકૃતિના નામ ૪ પત્રમાં આપવામાં આવ્યા છે; પાંચમી શાખામાં જ્ઞાનાવરણી કર્મની ૫ ઉત્તર પ્રકૃતિના નામ ૫ પત્રમાં આપવામાં આવ્યા છે, છઠ્ઠી શાખામાં દર્શનાવરણી કર્મની ૬ ઉત્તર પ્રકૃતિ (૪ દર્શનાવરણી ને ૫ નિદ્રા) ના નામ ૬ પત્રમાં આપવામાં આવ્યા છે, સાતમી શાખામાં વેદનીય કર્મની ૨ ઉત્તર પ્રકૃતિના નામ ૨ પત્રમાં આપવામાં આવ્યા છે, આઠમી શાખામાં મોહનીય કર્મની ૨૮ ઉત્તર પ્રકૃતિ (૩ દર્શનમોહની, ૧૬ કષાય, ૬ નોકષાય) ના નામ ૨૮ પત્રમાં આપવામાં આવ્યા છે. આ શાખાઓમાં પત્રોનો યથાયોગ્ય સમાવેશ કરવાનો હોવાથી કર્મોનો અનુક્રમ સાચવવામાં આવ્યો નથી.

૮ કર્મો પૈકી જ્ઞાનાવરણી, દર્શનાવરણી, મોહનીય અને અંતરાય-આ ચાર ધાતિકર્મો છે. તે આત્માના જ્ઞાનાદિ શુભોનો ઘાત કરનારા છે. તેમના ક્ષય વડે પ્રાણી કેવળજ્ઞાન પામે છે. બાકીના ૪ (નામ, ગોત્ર, વેદનીય ને આયુ) કર્મો અધાતિ સંજ્ઞાવાળા છે, પરંતુ તે પ્રાણીને સંસારમાં રોકી રાખનારા છે. એ ૪ કર્મોનો ક્ષય ઠરવાથી પ્રાણી સિદ્ધ થાય છે. આઠ કર્મોના ક્રમમાં ચોથું વેદનીય મૂકવામાં આવે છે અને ૮ મું અંતરાય મૂકવામાં આવે છે, પરંતુ તેનો ધાતિ-અધાતિ પ્રકાર ઉપર કહ્યા પ્રમાણે છે.

આ આઠ કર્મોરૂપ વૃક્ષને સમકિત દૃષ્ટિ અને સમ્યગ્ ચારિત્રી જીવ અપૂર્વ-કરણ રૂપ કુડાકાવડે છેદતો બતાવવામાં આવ્યો છે. વૃક્ષના થડની બે બાજુએ દ્રેષ-લોભ-માયા અને રાગ-માન એટલું લખેલું છે તેમાં ભૂલ છે. દ્રેષના કોષ ને માન બે ભેદ છે, અને રાગના માયા ને લોભ બે ભેદ છે, તેથી તે પ્રમાણે લખવા જોઈએ.

અલ્પ સંસાર.

૧૬

આ ચાર કષાયો અથવા રાગદ્વેષ જ સંસારરૂપ વૃક્ષના પ્રમળ થઈ સમાન છે. તેને વિનાશ કરવા માટેજ પ્રમળ પ્રયત્ન કરવાની જરૂર છે.

આટલી ટુંકી સમજણ માત્ર પંચાંગમાં આપેલા વૃક્ષને આંગે આપવામાં આવી છે. આ સંબંધમાં વિસ્તૃત લેખ અન્ય પ્રસંગે લખવા ઇચ્છા વર્તે છે.

અલ્પ સંસાર.

મનુષ્યજીવનનો ઉદ્દેશ પ્રત્યેક વ્યક્તિ જુદો જુદો માને છે. જૈન શાસ્ત્રકારોએ આ અપાર સંસારનો અંત જલદી આવે, અથવા લવબ્રમણતા યોગી થાય તેવા પ્રકારનો પ્રયત્ન કરવો એ ઉદ્દેશ માનેલો છે. વિષય અને કષાય ઉપર ગાઢ પ્રીતિને લવબ્રમણતાનું કારણ માનેલું છે અને તેના ઉપર રાગ ક્રમી કરવો એને લવબ્રમણતા અટકાવવા-ઘટાડવાનું કારણ માનેલું છે.

જે જીવ ઉત્તતિક્રમમાં આગળ વધેલો હોય છે તેના મનમાં જ અપાર એવા સંસારનો જલદી-થોડા વખતમાં અંત આણવાની તીવ્ર લાવના ઉત્પન્ન થાય છે. આવી લાવના સહજ સ્વાભાવિક ઉત્પન્ન થવી એ મહાન પુન્યની નિશાની છે. આ પ્રકારની તીવ્ર લાવના ઉત્પન્ન થયેલો જીવ, પ્રથમ લાવનાનું પોષણ કરનારા નિર્મળ વિચારો કરે છે, વિચારો નિર્મળ થાય તેવા પ્રકારના ગ્રંથોનો અભ્યાસ અને ધ્રુવજી મનન કરે છે, અને તેમ કરીને લાવનાને વધુ પુષ્ટ બનાવેછે. વિચારો નિર્મળ થાય એટલે અનાદિ કાળથી ચાલતા આવેલા અશુદ્ધ વર્તનમાં ફેરફાર કરી શુદ્ધ વર્તન કરવાની શરૂઆત કરી તેમાં ઉત્તરોત્તર આગળ વધે છે. વિષય અને કષાયમાં ગાઢ આસક્તિ હોય છે તે યોગી કરવાના કારણોનું સેવન કરે છે અને તેવા કારણોની પ્રાપ્તિ થતાં તેમને આનંદ થાય છે. વિષય કષાય ઉપર અંતરંગ અપ્રીતિ થવા સિવાય અનાદિ કાળથી પાપાચરણમાં આસક્તિ ધરાવનારો જીવ પાપાચરણ ઘટાડીને તેનો નાશ કરી શકતો નથી.

આપણે અલ્પસંસારી છીએ કે બહુલસંસારી છીએ એ બાણી શકતા નથી પણ આપણી પોતાની પરિણતિ અને વર્તન ઉપરથી તેનું અનુમાન કરી શકાય છે. આપણા બહારના દેખાવ અને વર્તન ઉપરથી જનસમાજમાં આપણા માટે બહુ માન હોય તેટલા ઉપરથી આપણે અલ્પ સંસારી છીએ એવું જો માની લઈએ તો તેમાં આપણી ભૂલ થાય છે. આ વિષય આત્મનિરીક્ષણનો છે. જો આપણને આત્મનિરીક્ષણની ટેવ હોય છે તો આપણે સાચું અનુમાન કરી શકીએ છીએ અથવા મહાન જ્ઞાની જેઓ સદા નિઃસ્પૃહી અને લવ્ય આત્માઓના હિતચિંતક હોય છે તેઓના આઠ સહવાસમાં આવ્યા પછી તેઓ એ બાળત અનુમાન કરવાને શક્તિમાન થાય છે.

આપણે અદ્યપસંસારી છીએ એ કથા લક્ષણોથી જાણી શકીએ એ જાગૃતમાં શ્રીમદ દેવચંદ્ર બહારાજે વિચાર રત્નસાર નામના ગ્રંથમાં પ્રશ્ન ૩૨૦ ના ઉત્તરમાં ચાર લક્ષણો-કારણો ગતાવેલાં છે. તેઓશ્રી જણાવે છે કે-જેઓમાં ૧ અદ્ય આહાર, ૨ અદ્ય નિદ્રા, ૩ અદ્ય આરંભ તથા ૪ અદ્ય કષાય હોય તેને નિયમા અદ્યપસંસારી જાણવો.

આ ચાર કારણો-લક્ષણો આપણામાં કયે દરજ્જે વર્તે છે તેનું શુદ્ધ રીતે આત્મનિરીક્ષણ કરીશું એટલે આપણને તેનો કંઈક પ્રતિભાસ થશે.

૧ અદ્ય આહાર-આહારના ઉપલક્ષણવડે પાંચ ઇંદ્રિયોના વિષયો ઉપર આપણી આસક્તિ કેવી છે એનો આપણે પ્રથમ વિચાર કરવાનો છે. પાંચ ઇંદ્રિયોના વિષયો ભોગવવાની અનુકૂળતા, સંપૂર્ણ ભોગવાઈ અને તે ભોગવવાની શારીરિક શક્તિ કાયમ છતાં તેમાં અનાસક્તિ અને કંઈ કંઈ અંશે તેનો નિષેધ-એ અનાસક્તિ અને નિષેધની જ અહીં કિંમત છે. જાકી સાધનોના અભાવને લીધે અથવા શરીરની કે ઇંદ્રિયોની નબળાઈ યા અભાવને લીધે તેમાં થોડો કાળ અભાવ ઉત્પન્ન થાય તેની કાંઈ કિંમત શાસ્ત્રકારો કરતા હોય એમ સમજાતું નથી અને તે વાસ્તવિક છે એમ આપણી પણ ખાતરી થાય છે. અદ્ય સંસારી પ્રાણીમાં એવા વિચાર પ્રગટ થાય છે કે આહાર કરવો અથવા પાંચ ઇંદ્રિયોના વિષયો ભોગવવા એ અરેખર જીવનનો ઉદ્દેશ નથી, કેમકે તે સઘળા અનિત્ય છે. પાંચ ઇંદ્રિયોના વિષયોના સેવનકાળ સુધી જ અજ્ઞાનતાને લીધે આપણને તેમાં આનંદ લાગે છે પણ પરિણામે તે દુઃખનાં કારણ નીવડે છે. દવાખાનામાં દરદીઓના દરદની પરીક્ષા કરી દવા લખી આપનાર મુખ્ય ડાક્ટરની પાસે જોસી તેની પાસે આવનાર દરેક દરદીનાં દરદનાં કારણો આપણે સાંભળીશું અને તે ઉપર વિવેકબુદ્ધિથી વિચાર કરીશું તો આપણી ખાતરી થશે કે બહુધા દરદનાં કારણોમાં પાંચ ઇંદ્રિયોના વિષયના અતિ સેવનનું જ પરિણામ હોય છે અને ડાક્ટર સાહેબ પણ તેવા નિર્ણય ઉપર જ આવે છે. આ બાહ્ય અવલોકન ઉપરથી આપણી પ્રથમ દર્શનીક ખાતરી થાય છે કે અદ્ય આહાર યાને પાંચ ઇંદ્રિયોના વિષયોમાં અંતરંગ અનાસક્તિ અને તે ભોગવવામાં ઓછાપણું એ અદ્ય સંસારનું પહેલું કારણ છે એમ જ્ઞાનીઓ કહે છે તે વાસ્તવિક છે. એ લક્ષણ આપણામાં કેટલે દરજ્જે ઘટે છે તેનો વિચાર કરવાનો છે. એમાં બહારના માણસોનું સર્ટીફિકેટ લાલકર્તા નથી. (કામ આવતું નથી.) પ્રમાદને સંસાર વધારનાર તરીકે જ્ઞાનીઓ ગણે છે. પાંચ ઇંદ્રિયોના વિષયોના સેવનમાં જે કાળ કાઢવો તેનો સમાવેશ પણ પ્રમાદમાં જ કરેલો છે. એ પ્રમાદ ઓછો કરવો હોય તો આહાર યાને પાંચ ઇંદ્રિયોના વિષયો ભોગવવામાં ઓછાપણું કરવું એ ઘણું કાયદાકારક છે.

૨ અલ્પ નિદ્રા—નિદ્રામાં કાળ કાઢવો એ પણ પ્રમાદ છે. અતિ માતાએ આહાર કરવો અને સુખ ઉઘડવું એને કેટલાક જીવો સુખ તરીકે માનતા જણાય છે પરંતુ ખરેખર એ તો જીવનનો દુરપયોગ કર્યા બરાબરજ છે. નિદ્રામાં ઘણા કાળ કાઢનાર જીવ પોતાની કેટલી પણ પ્રકારની ઉન્નતિ કરવાને શક્તિમાન થતો નથી. પ્રથમ તો જ્ઞાનીઓ અને તેની માન્યતામાંજ ફેર હોય છે. સામાન્ય જીવિના જીવો પણ અલ્પ નિદ્રા લેવી અને ઉન્નતિક્રમના કારણેના સેવનમાં વિશેષ કાળ વ્યતિત કરવો તેને સુખરૂપ માને છે. અનાદિકાળના અશુદ્ધ અભ્યાસથી બંધાઈ ગયેલા સંસ્કારોના પરિણામે અલ્પજીવિના હૃદયમાં તેવા શુદ્ધ વિચારોનો પ્રવેશ થઈ શકતો નથી અને શુદ્ધ વિચારોના પરિચય સિવાય શુદ્ધાચારનું સેવન થઈ શકતું નથી. ગાઢ નિદ્રા એ બહુલસંસારીનું લક્ષણ છે, આત્મહિતચિંતક જીવો નિદ્રામાં ઓછાશ કરવાના કારણેની શોધ કરી તેનો અભ્યાસ કરે છે અને નિદ્રા ઓછી કરે છે.

૩ અલ્પ આરંભ—સંસાર અવહારમાં વર્તનાર દરેક જીવોને પોતાનું તથા પોતાના કુટુંબનું પોષણ કરવાને માટે કંઈ ને કંઈ ઉદ્યોગ કરવો પડે છે. ક્ષત્રિયતાથી જીવન ગુભરવાની ઇચ્છા ધરાવનારને પણ ઉદ્યોગ કરી ધન કમાવવું જોઈએ છે. આ ઉદ્યોગના બે ભાગ જ્ઞાનીઓએ કરેલા છે (૧) “ મહાઆરંભ ” એટલે જેમાં જીવોની ઘણી હિંસા થાય તથા જેની અંદર પાપના ઘણા કારણોનું સેવન કરવું પડે એવો ઉદ્યોગ. (૨) “ અલ્પ આરંભ ” જેમાં થોડી હિંસા અને પાપના થોડા કારણોનું સેવન કરવું પડે એવો ઉદ્યોગ. અતિશય ધન સંચય કરવાની લાલસાથી મહા આરંભમાં પડેલા જીવો બાહ્ય દૃષ્ટિથી અથવા હાલના પ્રવૃત્તિમય જમાનામાં દેશોદ્ધારક તરીકે ગણાતા હોય તેટલા ઉપરથી જ્ઞાનીઓ તેઓને આત્મિક ઉન્નતિમાં આગળ વધેલાની કેટલીમાં મૂકી શકતા હોય એમ જણાતું નથી. ભગવંત મહાવીરે ‘ નરકના અધિકારી કોણ ? ’ એ પ્રશ્નના જવાબમાં જણાવેલું છે કે— ‘ મહા આરંભી ને મહા પરિણાહી. ’ મતલબ કે મહા આરંભના ધંધા કરનાર અને અત્યંત પરિશ્રદ્ધવાન ભગવંતે આપેલા આ જવાબના સ્વરૂપનું આપણે વારંવાર ચિંતવન કરવા જેવું છે. આપણે આપણા આત્માને અધોગતિમાં લઈ જવો કે અધોગતિમાં જતો અટકાવવો એ આપણા પોતાના ઉપર આધાર રાખે છે. ભગવંત મહાવીરનો ઉપદેશ શુદ્ધજીવન ગાળનારને લીળારી અને દરિદ્રી બનાવવાનો નથી. આ વાત આપણે આ ઠેકાણે ધ્યાનમાં રાખવાની છે. ભગવંત મહાવીરના વળતમાં તેમના ઘણા સેવકોમાં જે સુખ્ય દશ સેવકો (ચારકો) હતા અને જેઓના ચરિત્રો શાસ્ત્રમાં સુપ્રસિદ્ધ છે, તેઓ ઘણા સમૃદ્ધિવાન હતા. ભગવંતના ઉપદેશનું સ્વરૂપ એવું સમન્વય છે કે, શુદ્ધજીવન ગાળનારે પરિશ્રદ્ધ રાખવા માટે ઉદ્યોગ કરવો જોઈએ, પણ તે ઉદ્યોગ મહાન પાપાચરણવાળો અને

જીવોની હિંસાવાળો ન હોવો જોઈએ, તેમજ પરિશ્રદ્ધની તૃણા ઉપર અંકુશ હોવો જોઈએ. આ ઉપદેશના રહસ્યના ચિંતવનને પરિણામે અદ્વારંભની કિંમત કેટલી છે અને તે કેટલે દરજ્જે આપણને હિતકર્તા છે એની આપોઆપ આત્રી થઈ શકે તેમ છે.

૪ અદ્ય કષાય—ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ એ ચાર લેહ કષાયના છે. આ કષાયજ સંસાર વધારનાર છે એમ જ્ઞાની મહારાજ સ્પષ્ટ રીતે જણાવે છે. ત્રીવ કષાયનો ઉદય જીવને અનંત અનુબંધ વધારનાર છે, તેથી તેને “અનંતાનુબંધી કષાય” એવું નામ આપેલું છે. જ્યાંસુધી આ કષાયમાં જીવ સપડાયેલા હોય છે ત્યાંસુધી આત્મિક શુદ્ધ ગુણ પ્રગટ કરવાની શરૂઆત થઈ શકતી નથી. જીવની અધોગતિ કરાવનાર જે કારણો છે તેમાં એ મુખ્ય છે. આ ચારજ મોહરાગના મહાન સુમત છે. ત્રીવ કષાયના ઉદયમાં સપડાયેલા જીવોના જુદાયાપારનું બારીક રીતે અવલોકન કરીશું તો જણાશે કે તે મહા કલેશમય છે. પાપાચરણ કરવામાં આ જીવો નિઃશંક હોય છે સત્સમાગમ અને સત્શાસ્ત્રનો અભ્યાસ અથવા શ્રવણ—તેને અટકાવનાર કારણોમાં મુખ્યત્વે આ ચારની હાજરીજ આપણને માલમ પડે છે. આ કષાયનો ઉદય આપણામાં કેટલે દરજ્જે વર્તે છે તેનું બારીક રીતે અવલોકન કરવું એ આપણી ફરજ છે. કેમકે આપણને ઉચ્ચ ગતિમાં જતાં અને ઉત્તતિક્રમમાં વધતાં અટકાવનાર એ કષાયો છે. એ આપણા ચારિત્રગુણના ઘાતક છે. આ કષાયો જે સત્તામાંથી ગયા નથી હોતા તો સારા જ્ઞાની અને મહાત્માઓને પણ તે અનંત સંસારમાં રખડાવે છે તો આપણા જેવા મલીનારંભી-જુદસંસારી જીવોને તે ઉત્તતિક્રમમાં વધતા અટકાવે તેમાં શી નવાઈ ? જે આપણને અપાર એવા સંસારમાં જામણ કરતાં બીક લાગતી હોય, જે આપણે કર્મના બંધનથી મુક્ત થઈ જન્મમરણના મહાન દુઃખને મટાડવાની ઇચ્છા ધરાવતા હોઈએ તો આપણે આ કષાયમાં કેવી રીતે અવપતા યા કમતીપણું થાય તેવાં કારણોની શોધ કરીને તેનું સેવન કરવું જોઈએ.

ઉપર મુજબ ચાર મુખ્ય કારણોની અંતરંગથી ઓછાથ થવી એજ સંસાર ઓછો કરનાર છે એમ બાહ્ય લક્ષણોથી અનુમાન કરી શકાય તેમ છે.

જે આ સંસારની અંદર ગાઢ આસક્તિ આપણને હુશે તો આ ચાર મુખ્ય લેહમાં અવપતા કરવાના ઉપદેશની કિંમત આપણને લાગશે નહિ. એમાં રહેલા ઉચ્ચ ઉપદેશનું રહસ્ય આપણને સમજશે નહિ. જ્ઞાની મહાત્માઓ જુદસંસારની અંદર ગાઢ આસક્તિ ધરાવનાર આપણા જેવા પ્રાણીઓના ઉદ્ધારને માટે હિતબુદ્ધિથી અદ્ય સંસાર કેમ થાય તેનો રસ્તો બતાવી ગયા છે, એ રસ્તે પ્રયાણ કરવું યા ન કરવું એ આપણા અખત્યારની વાત છે. જે આપણે આપણું બિવિધ સુધારવાની ઇચ્છા ધરાવતા હોઈએ, ઉત્તતિક્રમમાં આગળ વધવાની ઇચ્છા હોય તો આપણે આપણા વિચાર અને આચરણ સુધારવા જોઈએ અને તે સુધારવામાં જે કોઈ આપણને

સુખ્યત્વે મદદ કરનાર હોય તો આ ચાર કારણોનું સેવન છે. આપણને સુખ પ્રિય છે. સુખ મેળવવાને માટે ગૃહસંસારની અંદર આપણા મહાન્ પ્રયત્ન છે. તો પછી વાસ્તવિક-અર્થાથ સુખનું સ્વરૂપ આપણે સમજવું જોઈએ. મને માન્યું એ સુખ. એવી જો આપણી સમજુતી હોય તો તેમાં આપણી ભૂલ થાય છે. જગતની અંદર દુરાચરણી પ્રાણીઓ તરફ આપણી તીરસ્કાર બુદ્ધિ હોય છે, તેઓ પોતાના મનથી તો પોતાની કૃતિઓને સુખ રૂપ માનીનેજ કરે છે, તો પછી તેમના તરફ તીરસ્કાર દૃષ્ટિથી જોવામાં આપણે ભૂલ નથી કરતા ? સાત પ્રકારના વ્યસનનું સેવન કરનાર તે પ્રકારના વ્યસનના સેવનકાળ વખતે પોતાના મનથી શું સુખ નથી માનતા ? જો ન માનતા હોય તો તેનું સેવન કરેજ નહિ. માટે ‘મને માન્યું’ એ સુખ’ આવી આપણી માન્યતામાં થતી ભૂલ સુધારવાને આપણે બંધાયલા છીએ. જ્ઞાની અને સત્ ચારિત્રવાન મહા પુરૂષો સુખની જે વ્યાખ્યા પોતાના અનુભવને અંતે બતાવી ગયા છે તે આપણે સમજવી જોઈએ, એ સમજવામાં જેટલી આપણે ઉપેક્ષા કરીશું તેટલું આપણને પોતાનેજ નુકશાન છે. સુખનું ખરું સ્વરૂપ સમજવામાં ઉપર જણાવેલાં સુખ્ય ચાર કારણોનું સેવન એ આપણને મદદ કરતાં છે.

જગતના વ્યવહારમાં પણ જેઓ સત્ ચારિત્રવાનની ગણતરીમાં ગણાય છે, વર્તમાનમાં જેઓ દેશના મહાન્ નરોની કોટિમાં ગણાયેલા છે તેઓના ચરિત્રોના અભ્યાસથી જણાઈ આવે છે કે ઉપર બતાવેલાં ચાર કારણોમાંનાં બધાં જાણવા થોડાં ઘણાં કારણોનું સેવન તેમનામાં હોય છે. કારણોના સેવનના ઉદ્દેશમાં જો કે તકાવત હોય છે પરંતુ વ્યવહારિક ઉન્નતિ કરવામાં પણ તે મદદગાર છે એમાં મતભેદનો સંભવ નથી.

મતલબ ઉપરના ચાર કારણોનું સેવન સર્વથા આપણું હિતકર્તા છે માટે તેના સેવનને આપણા મનુષ્ય જીવનના ઉદ્દેશમાં જગ્યા મળવી જોઈએ.

વક્રીલ નંદલાલ હલુભાઈ.

હિતશિક્ષાના રાસનું રહસ્ય.

(અનુસંધાન પુ. ૩૪ ના ૫૪ ૩૮૭ થી)

ક્ષૌરવિધિ.

ક્ષૌર^૧ના સંબંધમાં એમ કહેવામાં આવ્યું છે કે-ચોથ, છઠ, આઠમ, ઔઠમ ને અમાવાસ્યા એ ચાર તિથિએ અને મંગળ, શનિ ને રવિવારે ક્ષૌર ન કરાવવું. સંધ્યાએ કે રાત્રિએ નખ ન ઉતરાવવા. વિશરંભનો ઉત્સવ હોય તે દિવસે ક્ષૌર ન

૧ માથાના વાળ ઉતરાવવા તે (હળમત).

કરાવવું. યાત્રાએ જતાં, રહ્યું (યુધ્ધે) ચડતાં અને પર્વણીને દિવસે ન કરાવવું. પોતાને હાથે વાળ ચુંટવા નહીં તેમજ વીણવા (સમારવા) પણ નહીં. પોતાનું હુગડું ખોળામાં પાથરી તેમાં વાળ લેવા નહીં એથી દારિદ્ર આવે છે.

(આ સંબંધમાં જે તિથિઓ ને વારે નિવાર્યા છે તે સહેતુક છે, પરંતુ આજના જમાનામાં તે લક્ષમાં લેવાય તેમ નથી. આમાં રવિવાર વળ્યો છે અને હાલ બહોળે લાગે તે વારેજ દ્વાર કરાવવામાં આવે છે. તેનું કારણ સરકારી દરબારી વિગેરે નોકરીમાં રવિવાર રજાનો દિવસ હોવાથી તે દિવસે જ દ્વાર માટે અવકાશ મળી શકે છે. રાત્રિએ કે સંધ્યાએ નખ ન ઉતરાવવામાં અન્ય કારણ સાથે એ પણ કારણ જણાય છે કે જે અધિકારના કારણથી ઠાંધું પણ જીવતો નખ ઉતરે તો તે ઉપાધિ રૂપ થઈ પડે છે. આમાં પોતાને હાથે વાળ ચુંટવા ને સમારવાની ના પાડવામાં આવે છે પરંતુ નવા ઉછરતા યુવાનોમાં ઘણા લાગ સ્વહસ્તે દ્વાર કરવાની ટેવવાળો થઈ ગયો છે, તેમજ વાળને શોભારૂપ માનનારા આગળના ભાગમાં બાળરી રાખે છે એટલે તેને સમારવા માટે તેલ ને દાંતીઆની કાયમને માટે જરૂરીઆત રહે છે. આ બધી હકીકત એટલે દરજગે વધી પડી છે કે હવે તેનું નિવારણ મુશ્કેલ જણાય છે.)

સ્નાન વિધિ.

હવે સ્નાન ક્યારે કરવું ? તે સંબંધમાં કર્તા કહે છે કે—ચિતાનો ધૂમ્મ લઈને અર્થાત્ લૌકીકાદિ પ્રસંગે સ્મશાન જઈને, દ્વાર કરાવીને અથવા નખ ઉતરાવીને, ભોગ ભોગવીને, વમન થયા પછી અને ખરાબ સ્વપ્ન આવ્યું હોય ત્યારે સ્નાન કરવું.

વૃક્ષથી કે સેવાળથી ઢંકાયેલા પાણીમાં સ્નાન ન કરવું, ઉંઝાઈથી અભણ્યા હોઈએ તેવા જળાશયમાં અને મેલા પાણીવાળા જળાશયમાં સ્નાન ન કરવું. (શ્રાવકને પ્રાચે જળાશયમાં પ્રવેશ કરીને સ્નાન કરવાનો નિષેધજ છે. કારણ કે શ્રાવક પરિમિત જળે સ્નાન કરનાર હોય, અપરિમિત જળે સ્નાન કરે નહીં. શ્રાવકની કરણીની સગાયમાં કહ્યું છે કે—ઘૂતની પરે વાપરજે નીર. એટલે શ્રાવકે તો અપવિત્ર શરીર થયું હોય ત્યારેજ પરિમિત જળે સ્નાન કરવું. જળાશય પાસે જઈને સ્નાન કરવું પડે તોપણ તેમાંથી ગળીને પાણી લઈ નહાયેલું પાણી પાંચું જળાશયમાં ન બંધ તે રીતે સ્નાન કરવું. મનુષ્યના શરીરનો મેલ આવ્યામાં આવવાથી માછલીઓના ગર્ભ ગળી બંધ છે એમ કહેવાય છે. દરરોજ તો માત્ર જિનપૂજા નિમિત્તેજ શ્રાવકે સ્નાન કરવાનું છે તે પણ જીવજંતુની વિરાધના ન થાય તેવી રીતે ચોતરફની સાવચેતી રાખીને કરવાનું છે. આ સંબંધમાં અન્યત્ર લખેલ છે તેથી અહીં વિસ્તાર કરવામાં આવતો નથી.)

ટાઢે પાણીએ નહાઈને ઉતું અન્ન ન જમવું અને ઉને પાણીએ નહાઈને ટાઢું અન્ન ન જમવું. એથી શરીર સુખાકારી જળવાય છે.

હિતશિક્ષાના રાસતું રહસ્ય.

૨૬

સ્નાન કર્યા પછી તેનું શરીર ગંધાય, દાંત ઘસાય કે શરીરની છાયા ચાકી દેખાય તેનું મૃત્યુ નહીં (ત્રીજે દિવસે) સમજવું. સ્નાન કર્યા પછી તરતજ પગ કે હૃદય એકદમ ઠોરાં પડી જાય તો તેણે તેજ વખત પરમાત્માનું શરણ કરી લેવું. કેમકે એ નિશાની છ દિવસમાં મૃત્યુ સૂચવનારી છે.

વસ્ત્ર ધારણ વિધિ.

ગુધ, ગુરૂ, શુક્રને રવિવારે વસ્ત્ર (નવા અથવા ઘોચેલા) પહેરવાં. પ્રાચી ઉન્નવળ વસ્ત્રજ વિશેષે પહેરવાં. હસ્ત, ધનિષ્ઠા, ચિત્રા ને સ્વાતિ નક્ષત્રો એ સંબંધમાં શ્રેષ્ઠ ગણાય છે. અશ્વિની, અનુરાધા, પુષ્ય, રેવતિ, પુનર્વસુ, રોહિણી અને વિશાખા એ નક્ષત્રો પણ વસ્ત્ર માટે ઋદ્ધિ આપનારાં કહ્યાં છે. ત્રણ ઉત્તરા (ઉત્તરાશ્રાવણી, ઉત્તરાષાઠ્ય અને ઉત્તરાશાદ્રપદ) એ ઉન્નવળ વસ્ત્ર ધારણ કરવા. મંગળવારે રાતાં પહેરવાં, પુનર્વસુ, પુષ્ય, ત્રણ ઉત્તરા ને રોહિણી એ નક્ષત્ર હોય ત્યારે રાતાં વસ્ત્ર ન વાપરવાં. કનક, પ્રવાળા ને રાતાં વસ્ત્ર-એ ત્રણ વાતાં ધનિષ્ઠા, અશ્વિની, રેવતી અને હસ્ત વિગેરે પાંચ નક્ષત્રોએ વાપરવાં. આ હકીકત નવાં વસ્ત્ર વાપરવાને અંગે સમજવી.

વિવાહ પ્રસંગે અને રાજ્ય મહારાજા કે પોતાના શેઠ વિગેરે પ્રસંગ થઈને પોશાક આપે ત્યારે તે તરતજ ધારણ કરવો; તેમાં મુદૂર્ત્ત જોવું નહીં.

ઉત્તમ મનુષ્યે બુતું, મેલું, ફાટેલું, ડાંડીયું કરેલું અને થીંગડાવાળું વસ્ત્ર ન વાપરવું. કેમકે તે લક્ષ્મીનો નાશ કરે છે, અને ચલચી વગર ઘોલાવી આવીને દામ્ની થઈને રહે છે. આ હકીકત શ્રીમંત છતાં કૃપણતાથી તેવાં વસ્ત્ર વાપરનારને અંગે લખેલી જણાય છે. કારણ કે કર્તા આગળ કહે છે કે-એવાં વસ્ત્ર પહેરવાથી રૂપવંત સ્ત્રીપુરૂષો પણ ચોલતા નથી અને તેની દોલત દીપતી નથી. સામાન્ય સ્થિતિવાળાએ પણ એટલું તો ધ્યાનમાં રાખવા લાયક છે કે મલિન વસ્ત્ર ન પહેરવું અને ફાટેલું ન પહેરવું. વસ્ત્ર ધોવામાં કે સાંધવામાં શ્રીમંતપણાની આવશ્યકતા નથી.

પાઘડી પણ સાંધીને(સાંધેલી) ગાંધવી નહીં, કાળીયું કરવું નહીં એટલે જે વસ્ત્ર સાંધીને વાપરવા નહીં. એમ કરનારને મૂર્ખ ગણવામાં આવેલ છે.

ઉપર જણાવેલા વસ્ત્રના વિચારની અંદર એક હકીકત ખાસ ધ્યાનમાં રાખવાની છે કે-પોતે વાપરવાના વસ્ત્રમાંથી અથવા ણીજા મુનિયોગ્ય વસ્ત્રમાંથી આવશ્યક મુનિને આપ્યા પછીજ પોતે વાપરવું. મુનિમહારાજને ખપ ન હોય તો છેવટ એક મુહપત્તિ પણ આપવી પછી વાપરવું. દુર્ગળ મન કે સ્થિતિવાળાએ થોડું પણ વસ્ત્રદાન અવશ્ય આપવું. કારણ કે તે સદ્ગતિ ગમનમાં ઉપયોગી છે. આ હકીકત તો અમે રંક મનુષ્ય માટે લખી છે. મોટા માણસને માટે તો કાંઈ મુનિદાનનો આંક-હદજ નથી. પૂર્વે લક્ષ લક્ષ મૂલના રત્નકંબળનું દાન આપેલ છે. નેપાળને

રાજા જે યાચક આવે તેને લક્ષ મૂલનું રત્નકંબળ આપતો હતો. એ હકીકત સિંહ-
શુદ્ધાસી મુનિની કથામાં સાંભળીએ છીએ. ધ્વજભુજંગમ કુમારની કથા પણ
વસ્ત્ર દાનના પ્રસંગ ઉપરજ આપવામાં આવેલી છે તે સંક્ષેપમાં આ નીચે
લખીએ છીએ. અપૂર્ણ.

સ્ફુટ નોંધ અને ચર્ચા.

નવીન વર્ષમાં પ્રવેશ કરતાં અમારા ગ્રાહકો તથા વાંચક બંધુઓને અમે
અભિનંદન આપીએ છીએ. ગત વર્ષમાં અમારાથી જે કાંઈ યથાશક્તિ આપની સેવા
બળવાઈ છે તેનો સામાન્ય ચિતાર આ અંકનાં મુખ લેખમાં આપવામાં આવ્યો
છે. આવી મોંઘવારીના સમયમાં બીજા ઘણા માસિકકારોએ લવાજમ વધાર્યા છે
અને કોઈ કોઈ પત્રોને તો બંધ થવાનો પ્રસંગ આવ્યો છે ત્યારે ઘણા વરસથી આ-
લતા આવેલા રીવાજ પ્રમાણે કાંઈ પણ લવાજમ વધાર્યા વગર અમેએ માસિક
બહાર પાઠવાતું ચાલુજ રાખ્યું છે. કાગળની અને છાપવાનાં સાધનોની મોંઘવા-
રીનો જે અમારા ગ્રાહકો વિચાર કરશે તો તેમને તરતજ સમજવામાં આવશે કે
કે કાંઈ પણ કમાણી વગર જ-ખોટ સહન કરીને આ માસિક ચલાવવામાં આવે
છે. અમે તેથીજ નવીન વર્ષની મુખારકબાદી સથે અમારા ગ્રાહકોને એક એક
ગ્રાહક આ માસિક માટે વધારી આપવાની વિનંતિ કરીએ છીએ, કે જેથી ભવિ-
ષ્યમાં જે નવીન યોજનાઓ આ માસિક માટે અમે કરવા ધારીએ છીએ તે સહે-
લાઈથી અમલમાં મૂકી શકાય.

* * * * *

જીવનના નિર્વાહમાં દરેક મનુષ્યે એક મુદ્રા લેખ રાખી તે સામે દૃષ્ટિ સ્થાપી
વર્તવાની જરૂર છે. તેમ થવાથી જીવન વધારે નિયમિત અને ઉપયોગી બનાવી
શકાય છે. આવા મુદ્રા લેખ માટે અમે સર્વ બંધુઓને ‘આત્મ-નિરીક્ષણ’ પસંદ
કરવાની સૂચના કરીએ છીએ. દરેક મનુષ્યે હમેશા ‘આત્મ-નિરીક્ષણ’ કરવાની જરૂર
છે. સવારે ઉઠતી વખતે અને રાત્રે સૂતી વખતે (સાંજે) જેવી રીતે આહારાદિકના
સંબંધમાં ચૈત્ત્ર નિયમો ધારવામાં અને સંક્ષેપવામાં આવે છે તેવીજ રીતે માનસિક
વ્યવહારની ઉન્નતિ માટે આત્મ-નિરીક્ષણની ખાસ જરૂર છે. આખા દિવસમાં
શું શું સુદૃઢ થયાં, શું શું હુષ્કૃત્યો સેવાયાં, જનહિતની સેવાનાં કયાં કાર્યો થયાં
વિગેરે વિચારો રાત્રે સૂતી વખતે કરવાથી અને સવારે ઉઠતી વખતે કયાં કયાં કૃત્યો
આચરવાં તેનો નિર્ણય કરવાથી આત્મા પાપમાંથી પાછો હઠે છે, સુદૃઢો આચ-
રતો થાય છે. અને પરસેવામાં, આત્મલોભમાં વધારે લીન થાય છે. ‘પ્રતિક્રમણ’

સ્ક્રુટનોંધ અને ચર્ચા.

૨૫

ની ઉચ્ચ કિંયા એને માટેજ નિર્માણ કરવામાં આવી છે. જે જે પાપો રાત્રિ અને દિવસમાં થયાં હોય તેની ક્ષમા અને નવા પાપો નહિ આચરવાની કબુલતા તેજ પ્રતિક્રમણ છે; ઘણા પ્રતિક્રમણ કરનાર પણ તેનો આશય સમજતા નથી, અને મોટા ભાગ પ્રતિક્રમણ કરતો નથી; આ નવીન વર્ષમાં અમે અમારા ગ્રાહકોને ‘આત્મ-નિરીક્ષણ’ ની ટેવ પાડવા અને સર્વદા તેને વધારવા આગ્રહપૂર્વક વિનંતિ કરીએ છીએ. આ ગુણના આચરણથી ભવિષ્યમાં તેમને ઘણા વધારે ફાયદો થવા સંભવ છે. જે અર્થવિચારણા પૂર્વક પ્રતિક્રમણ કરવામાં આવે તો તેનો પણ તેજ હેતુ હોવાથી તે સવિશેષ આદરણીય છે; નહિ તો પછી સૂતાં અને ઉઠતાં પાંચ મિનીટ તો અવશ્ય જનસેવા, સત્કૃત્ય અને પાપના પશ્ચાતાપ સંબંધી વિચારોમાં કાઢવી, કે જેથી આત્મિક ઉન્નતિ વિશેષ વિશેષ બની શકે. નવીન વર્ષનો અમારો આ સંદેશો વાંચક બંધુઓ જરૂર સ્વીકારશે તેવી આશા રાખવામાં આવે છે.

* * * * *

અનેક વખત જુદે જુદે સ્થળે વિધવાઓની સ્થિતિ માટે ખેદ દર્શાવવામાં આવે છે. નાની ઉમરમાં વૈધવ્ય દુઃખથી પીડાતી જુદો ખરેખર દયાનેજ પાત્ર છે. તેઓનું આખું જીવન હતાશ અને નિરાશામાં પસાર થાય છે. વળી જે તેમના પિયર અગર શ્વશુર ગૃહોમાં કોઈ આશ્વાસન આપનાર ન હોય અને ઉલટાં હેરાન કરનારાં હોય તો તો તે વિધવાઓને આખી જીંદગી નિઃશ્વાસ અને અશ્રુપાતમાંજ પૂરી કરવી પડે છે. વિધવા-વિવાહને આને માટે ઉપાય તરીકે કોઈ કોઈ સ્થળેથી દેખાડવામાં આવે છે, પણ અમારા આધીન મત પ્રમાણે તે ન બની શકે તેવો, ન અમલમાં મૂકી શકાય તેવો, આપણા ગૃહવ્યવહાર અને જ્ઞાતિબંધારણમાં અનેક ધુન્ધો ઉત્પન્ન કરે તેવો ઉપાય છે. તેને બદલે મોટા મોટા ગામોમાં વિધવાશ્રમો ઉઘાડવાં, તેમાં વિધવાઓને જીવન નિર્વાહ થઈ શકે અને સારી રીતે વખત પસાર થઈ શકે તે માટે નવા નવા ઉદ્યોગો શીખવવા તે શ્રેષ્ઠ ઉપાય છે. અન્ય ઉદ્યોગોમાં નર્સીંગ-માંદાઓની માવજતનું કાર્ય શીખવવું તે બહુ ઉપયોગી અને પરોપકારી કાર્ય છે. સુવાવડ તે સ્ત્રીઓને માથે આકૃત રૂપ ગણાય છે અને ઉત્તમ નર્સીંગનું કાર્ય જાણનાર નર્સીથી બહુ એછી પીડાથી પ્રસૂતિનું કાર્ય કરાવી શકાય છે. આવાં કાર્યો શીખવવાથી વૈધવ્ય-જીવન પરસેવાનાં ઉરામ સાધનભૂત થશે. દેશને અને કોમને આવા ઉદ્યોગોની ખાસ જરૂર છે. સુબંધમાં દક્ષિણી સ્ત્રીઓ નર્સ તરીકે કાર્ય કરી દરદીઓને આરામ આપી બહુ રૂપિયા પણ કમાય છે. સુવાવડની સુગ ચલાવવી, તેમાં પાપ માનવું તે સમય હવે જતો રહ્યો છે. સ્ત્રીઓની આપત્તિરૂપ ગણાતા આ કાર્યમાં સહાય કરી ખરી મનુષ્યદયાનું કાર્ય કરવું તે આ જમાનાને અને સમયને ઉચિત કર્તવ્ય છે. માંદાની ખરી માવજતથી તેને જે રાહત મળે છે તે અતુલવનારજ અમર છે. સુબંધની પુરંદર હોસ્પિટલમાં ને રૂસ્મીણી હોસ્પિટલમાં જે

જે સ્ત્રીઓ સુવાવડ માટે કે તે બેવા માટે જાય છે તેઓ, જે ઉત્તમ રીતે અને સગવડતાથી તે સ્થળની નસોં સુવાવડ કરે છે તે બેઠને અજ્ઞાન થાય છે. વિધવાઓની દશા સુધારવાનો અને તેમને સન્માર્ગે પ્રેરવાનો આ ઉત્તમ રસ્તો છે. ગૃહસ્થોએ તેવાં ખાતાંઓ ઉઘાડી વિધવાઓને તે રસ્તે દોરવાથી તેઓ ખરી દયાના રસ્તાઓ બહુશે અને તેમના સમયનો અને તેમના જીવનનો સદ્વ્યય પણ થશે.

*

*

*

*

*

ગામ મીરજ પુનાથી ૨૦૦ માઈલ લગભગ દૂર સધર્ન મરાઠા રેલવેની લાઈનમાં આવેલું છે. મીશનરી હોસ્પીટલ તે સ્થળે આવેલી છે. ત્યાં ડૉ. વોનલેસ બહુ પ્રખ્યાત અને ઓપરેશનના કામમાં અતિ હુશિયાર ડાક્ટર છે. હિંદુસ્તાનમાં ત્યાંના ડાક્ટરની બરાબરી કરે તેવો કોઈ પણ ડાક્ટર નથી તેમ કહેવાય છે. એવી નવી નવી અને જુદી જુદી જાતનાં તે ઓપરેશનો કરે છે કે તે સાંભળીને અચો ઉત્પન્ન થાય છે. વળી જે સ્થળે મીરજમાં તેની હોસ્પીટલ બાંધેલી છે તે સ્થળ ધાજખમો રૂઝાવામાં બહુ ઉત્તમ છે. જે જખમો અન્ય સ્થળે મહીને દિવસે રૂઝાતા નથી તે આ સ્થળની હવાથી પંદર દિવસમાં રૂઝાઈ જાય છે. આ સ્થળે ઘણા માણસો ઓપરેશન કરાવવા આવે છે; દરદીઓને રહેવાની સગવડ સુંદર છે. જુદી જુદી જાતના કલાસો ગોઠવેલ છે, જે કે દરેક દરદી ઉપર ધ્યાન સરખુંજ આપવામાં આવે છે. આ સ્થળે દરદીની સાથે આવનારા અન્ય સર્વેને ઉતરવાની બહુ સગવડ છે. તે સ્થળે એક નાના આકારમાં ધર્મશાળા જેવું જૈન સેન્ટ્રીયમ બાંધવામાં આવે તો ઓપરેશન કરાવવા જનારાઓને ઉતરવા વિગેરેની બહુ સગવડ થાય. ઘણે દરથી આવતા ગરીબ-શ્રીમંત સર્વેને મુશ્કેલી પડે છે. ધર્મશાળા બાંધવા જેવુંજ મહત્પુણ્યનું આ કાર્ય છે. જૈન શ્રીમંત ગૃહસ્થોએ ધ્યાન ખેંચવા જેવું છે. થોડે ખર્ચે ઘણો લાભ મળે તેમ છે. આ ઉપરાંત કોઈ પણ ગૃહસ્થને ઓપરેશનની જરૂરીઆત હોય તો તેવાંઓને પણ અમો ત્યાં જવાની લલામણ કરીએ છીએ. મુંબઈના પ્રમાણમાં ખર્ચ પણ બહુ થોડો આવે છે, અને ડાક્ટરની હુશિયારી, ખંત, બલમનસાઈ દરદી ઉપર દેખરેખ પ્રશંસા કરવાલાયક છે.

*

*

*

*

*

જમાનો કોઈ અજ્ઞાન રીતે આગળ વધતો જાય છે. બ્રહ્માચાર પણ તેવીજ રીતે બહુ પ્રમાણમાં વધતો જાય છે તે ખેદની વાત છે. મુંબઈ વિગેરે સ્થળોમાં રહેતા યુવાનોમાં આ પીવાની ટેવ બહુ વધતી જાય છે. આ આ પીવાની ટેવમાં પણ ઇરાની હોટેલની આ બહુ ઉમદા ગણવામાં આવે છે. આ તે ગરમી ઉત્પન્ન કરનાર, પેટમાં ભૂખ લગાડનાર વસ્તુ છે. ઇંગ્લાંડાદિક શીતકટિબંધવાળા પ્રદેશમાં કદાચ તેની વિશેષ જરૂર હશે, પણ ઉષ્ણકટિબંધવાળા હિંદ દેશમાં તો આની જરૂરીઆત હોય તેમ જણાતું નથી. શરીરને પુષ્ટ કરનાર, મગજને તંદુરસ્તી આપનાર દુધ જેવા સાત્ત્વિક ખોરાકને છોડી આપણે આને વળગ્યા છીએ તે ખેદજનક છે; પણ

ચુટનોંધ અને ચર્ચા.

૨૭

ચાની ટેવ વધતીજ જાય છે. સવાર, બપોર ને સાંજ કે રાત્રિ-ત્રણ વખત તો ચાને ટાઇમ ઘણું સ્થળે થયો છે. ચા પીવી કે નહિ તે માટે અમા ચર્ચા કરવા માગતા નથી, પણ ઇરાનીની હોટેલની કે જેની અંદર અલક્ષ્ય પદાર્થ આવે છે તેવી ચા પીને શું વિશેષ ફાયદો થતો હશે તેની અમને ખબર પડતી નથી. ઇરાનીની હોટેલોમાં ચા સુંદર-સ્વેદન મળતી હોય તો તેવી ઘેર કરાવીને પીવી, પણ આવી રીતે બ્રહ્માચારી થવાથી શું ફાયદો થાય છે તે અમારી કલ્પનામાં આવતું નથી. માસિક સેવકનાં બીજા અંકમાં એક બંધુ પોતાનાં તે માટેનો અનુભવ દર્શાવતાં સત્ય લખે છે કે:—“એક દૂધનમાં મુસાફરી કરતાં એક હિંદુને મુસલમાની ચાહ પીતાં જેઠ મેં પૂછ્યું—ભાઈ! તમે હિંદુ છો, વણિક છો, અને મુસલમાનની ચાહ કેમ લીધી?” તેણે મને ઉત્તર આપ્યો કે—“હિંદુની ચાહ કરતાં ઇરાનીની અને મુસલમાનોની ચાહ ઉત્તમ અને છે.” આ ભાઈ વિદ્યાર્થી હતા અને ફક્ત લુલી (જીલ) ને સંતોષવા માટે પરતંત્રતાની બંગડી પહેરી પોતાની મેજેજ પુરૂષના સ્ત્રી તે બન્યા હતા. અહીં, જે તેઓ હિંદુની ચાહ પીએ અને મુસલમાનની ચાહ ના પીએ તો દેશને માથે કે સમાજને માથે કોઈ મોટી આફત આવી પડે તેમ નહોતું. (ઘણા જ્ઞાતિહિત કરવાનો ડોળ કરનારા અમુક કાર્યોમાં તેવી આફત દેખાડે છે.) વળી અહીં તેમના આચરણથી કોઈ જ્ઞાતિના પડી ગયેલા કે બ્રહ્મ થયેલા પુરૂષને ઉઘાડવાનો અને તેની સેવા કરવાનો (ઉપલક્રીયો) શુભ હેતુ પણ નહોતો. તેથી મેં નોંધ-પોથીમાં લખ્યું કે:—

“ઐક્યતાના બહાના હેઠળ કેવળ વૃત્તિઓના ન્યાયાના ન્યાયતા મથુરાનાં માંકડા જેવા જીહ્વાના અને ઉપરથના ભોગ માટે ફાંફા મારી હિંદુપણાનું અભિમાન નહિ ધરાવનારા અને ધર્મ, કર્મ, ન્યાતબદતને વેગળી કરનારા આવા વિદ્યાર્થીઓ (અને બ્રહ્માચારીઓ) દેશનું (અને જ્ઞાતિ કે ધર્મનું) શું ઉદાગથે ? ” ઉપરનું વાક્ય વિચારવાલાયક છે. જ્ઞાતિમુધારા કરવાની વાતો કરનારા ઘણા ગૃહસ્થો ઉપરની વાતો કરી ઘણી વાર ધર્મકર્મથી રહિત વર્તન કરનારા હોય છે. ભાષણોમાં પણ મોટી વાતો અને વ્યાખ્યાનો કરનારા અંદરના વર્તનમાં શૂન્ય જેવા હોય છે. આવા મનુષ્યોથી જ્ઞાતિ, ધર્મ કે દેશનો ઉદય થાય ખરો? મુસલમાની ચાહ પીના ઇસ્લામના અને બીજી રીતે બ્રહ્માચારમાં પ્રવર્તનારા સર્વ બંધુઓ જ્ઞાતિહિત કેટલું કરશે તેનો વિચાર કરી પછીજ તેના ઉપર જ્ઞાતિબંધુઓએ વિશ્વાસ રૂકવો તે વધારે યોગ્ય છે.

* * * * *

ખોરાક ઝોછો લેવાય-અતિશય ન લેવાય તો શરીર સુખકારી સારી રહે છે. રસશુદ્ધિ તે સર્વ શુદ્ધિમાં મુખ્ય છે. તેને વશ થયેલ પ્રાણી-જીવાલોકુપી ઘણાં અ-

કૃત્યો કરે છે, અસેવ્ય સેવે છે, અલોભ્ય ભક્ષે છે. તપસ્યાના નિમિત્તે તે લોહુપી-
પણામાંથી મનુષ્યો પાછા હકે તે માટે જૈન શાસ્ત્રકારોએ જુદી જુદી રીતે બહુ ઉપ-
દેશ આપ્યો છે. તેઓએ રસગૃહિ મટાડવા-શાંત પાડવા અનેક ઉપાયો દેખાડ્યા
છે. જીહ્વાદ્રિય તથા ઉપસ્થોદ્રિયના વશવર્તીપણથી જીવો કેટલી અધમતા અનુભવે
છે તે માટે લખતાં એક સ્થળે લખ્યું છે કે:-“જીહ્વાસ્વાદના સંગ્રાહમાં મનુષ્યો
આજે અતિ ઉન્મત્ત બન્યા છે, અને તેને લીધેજ તે નિગ્રહરહિત તથા અનેક રોગને
પાત્ર તથા અદ્ય આયુષી થયા છે. નિગ્રહને ઇચ્છનારે પ્રથમજ જીહ્વાની લોહુપતાને
જીતવાની છે, એક ઠંકાણું કહેલું છે, કે ઉપસ્થજિહ્વાભ્યાં હતં જગત્ ઉપસ્થ અને
જીહ્વા એ બે ઇન્દ્રિયોથી આયુ જગત્ હણાયેલું છે, તે કેવળ સત્ય છે. વર્તમાન
જગત્ પ્રતિ દષ્ટિ કરશે એટલે તમને સમજશે કે આ બે ઇન્દ્રિયોના મોહને તે નિત્ય
વશ વર્તે છે, અને તેનાથી તે હણાઈ રહ્યું છે. જ્યાંસુધી આ ઇન્દ્રિયોને નિગ્રહ
મનુષ્યો નહિ કરે ત્યાંસુધી તેમની ઉર્ધ્વગતિ થવી અસંભવિત છે. આહારની મનુષ્ય
ઉપર ઘણીજ બળવાન અસર થાય છે એ નિશ્ચય સમજવું.” આહારાદિક પ્રાણીઓ
ઉપર આવી સત્તા ચલાવતા હોવાથી તેને વશ નહિ થવા જૈન શાસ્ત્રકારો વારંવાર
ઉપદેશો છે અને આત્માઓને જાગૃત રાખે છે.

* * * * *

આહારાદિક ઉપર કાળુ રહે તે માટે તપસ્યાઓનો અને સમયે સમયે જુદા
જુદા ત્યાગભાવ સ્વીકારવાનો પ્રબંધ શાસ્ત્રકારોએ કર્યો છે. હાલના જમાનામાં ઉછ-
રતા યુવકો તે બાબતો કાંઈ પણ ઉપયોગની નથી, ખાવાપીવાની બાબતો ઉપર વિચાર
કરવા કરતાં બીનાં ઘણાં કાર્યો કરવાનાં છે, તેવાં અનુપયોગી ખડાનાં નીચે આ બા-
બતો તદન નકામા જેવી જણાવી ઉઠાડી મૂકે છે; આના પરિણામમાં શારીરિક નબ-
ળાઈની વૃદ્ધિ થતી જોવામાં આવે છે. તપસ્યાઓના પેટામાં ઉપવાસ કરવાનું,
લોજન લેતાં ઉણા રહેવાનું, બધી વસ્તુઓ ખાવા તરફ વૃત્તિ ન દોરવાનું વિગેરે
કથનની જેમ રસત્યાગને પણ પ્રધાનપદ આપવામાં આવ્યું છે, આ રસો છ
પ્રકારનાં છે, અને તે છએ રસો કે જેને વિગયના નામથી ઓળખવામાં આવે છે તે
લોહુપતા વધારનાર અને રસગૃહિ કરનાર હોવાથી અશનના નિયમો ચુકાવનાર અને
તંદુરસ્તીને પણ બગાડનારા છે. આ છ વિગયોમાં ઘી, તેલ, દહીં, દુધ, ગોળ અને
સુખડિયાની હુકાને નીપજતી અગરઘેર તળેલી વસ્તુઓનો સમાવેશ થાય છે. આવી
આવી રસોત્પાદક વસ્તુઓને અવારનવાર ત્યાગ કરવાથી જે સ્થળે અને જે સ્થિતિ-
માં વસ્તુ પ્રાપ્ત થાય તેનાથી પ્રાણી ચલાવી લેતાં શીખે છે. કોઈ પણ સ્થળે કોઈ
વસ્તુ વગર તેને અટકવું નથી. વળી ‘શરીર માટે આહાર’ છે, પણ ‘આહાર માટે
શરીર’ નથી તે નિયમ જે શીખે છે, તે જીવન આનંદથી વ્યતિક્રમાવી શકે છે. આ

સ્ક્રુતનોંધ અને ચર્ચા.

૧૯

દરેક વસ્તુનો એક સાથે નહિ, પણ અમુક અમુક દિવસે અમુક અમુક રસોનો ત્યાગ કરવાનું શીખનાર્યાં પ્રાણી મૂર્ખોનો અભાવ પ્રાપ્ત કરે છે, તેને ત્યાગવૃત્તિ આવે છે, અને ગરીબ માણસોની વૃત્તિનું જ્ઞાન થવાથી અનુકંપાભાવ પણ પ્રાપ્ત થાય છે. હોટેલમાં નીપજતા તળેલાં પદાર્થો ખાઈ ઘણા મનુષ્યોએ પોતાનું જીવન ગુમાવ્યાના દાખલા છે. “સુગંધનું પાણી લાગવું” તે વાક્યમાં આ રસજીદિતું જ સૂચન છે. તે વ્યાધિનો લોગ થનારા માટે લાગે ઉપર ઉપરથી સ્વાદિષ્ટ લાગતા હોટેલોમાં બનતા પદાર્થોના લોગી પ્રાણીઓ જ હોય છે. આમ હોવાથી રસત્યાગ માટે બની શકે તેટલો પ્રયત્ન અવશ્ય દરેક માણસને ખાસ આદરણીય છે.

* * * * *

સાંસારિક વિષયોપલોગમાં રાચીમાચી રહેલાં પ્રાણીઓ પોતાના શરીરને એકદમ બગાડી નાખે છે, અને પછીથી શરીરમાં તાકાત લાવે તેવી દવાઓ ખાવા માટે પ્રેરાય છે. બહુ કે આખી પ્રજાને તેવી દવાની બહુજ જરૂરીયાત હોય તેમ માસિકો અને વર્તમાનપત્રોનાં પૃષ્ઠો તેવી બહેર-ખગરોથી ઉભરાઈ જાય છે. આવી બહેરખગરોથી દોરવાઈ ઘણા માણસો તેવા ખાનગી વ્યાધિઓ અને કમતાકાત દૂર કરવા માટે તે દવાનો ઉપયોગ કરવા પ્રેરાય છે, પરંતુ ઘણીવાર તો તેમાં તે નિષ્ફળતાજ મેળવે છે. આવી બહેરખગરો માટે ધ્યાન ખેંચતાં હાલમાં જ બહાર પડેલ “પૂહ-સ્થાશ્રમ અને પ્રહ્લ્લચર્ય” નામની બુકમાં તેના વિદ્વાન લેખક લખે છે કે:—“નિર્બળ થયેલાં સ્ત્રી પુરૂષો આજે સંસાર સુખને લોગવવા માટે અનેક પ્રકારની દવાઓ ખાય છે. આજે કોઈ પત્ર હાથમાં લ્યો અને તેમાં વીર્યને વધારનાર, નસોને તંગ કરનાર, દીર્ઘ સમય સંસારસુખનો લ્હાવો આપનાર, ધાતુ પુષ્ટિ કરનાર, અને આવાં ને આવાં લલચાવનાર નાયોવાળી દવાની બહેરખગરો આપણા વાંચકામાં આવ્યા વિના નહિ જ રહે. આ બધું જોઈ છે અને ઠગાઈના ધંધા છે, એટલું જ નહિ પણ તે શરીરને વધારે નિર્બળ અને ખરાબ કરનાર છે એ નિશ્ચય બાણવું. આવી દવાઓ ખાનારા-હોય છે તેના કરતાં વધારે નિર્બળ થયા વિના નથી જ રહેતા. આવી દવાઓ મનુષ્યમાં કાંઈ રહીસહી શક્તિ હોય છે તો તેનો પણ નાશ કરે છે, અને તેને છેક બ્રષ્ટ કરી મૂકે છે. આવી દવાઓ શરીરનાં તંતુઓમાં વ્યર્થ ક્ષોભ કરે છે, અને પરિણામમાં અત્યંત હાનિ ઉપજાવે છે. માટે જો કલ્યાણને ઇચ્છતા હો, અને આ સંસારને છોડીને યમલોકમાં સત્વર જવા ન ઇચ્છતા હો તો આવી કોઈ દવાનો કદી પણ આશ્રય લેશો નહિ. મરણ આવતું હોય અથવા તો શક્તિવિહિન થઈ જતા હો તો ભલે તેમ થવા દેજો, પણ આવી દવાઓનો પ્રાણીને પણ ઉપયોગ કરશો નહિ.” અમારા વાંચક બંધુઓ આવી દવાઓનો આશ્રય લઈ લવિષ્યમાં વધારે હેરાનગતી ન લોગવે તેવા ઇરાદાથી આ હકીકત અમોએ પ્રકટ કરી છે. શરીરની નબળાઈ વખતે ખરૂં ઔષધ બ્રહ્મચર્ય પાળવું તે છે, તેથી નબળાઈ દૂર થાય છે ને શરીર સંપત્તિ પાછી મળે છે.

* * * * *

આ સમય સેવાનો છે. દરેક માણસે તેનાથી જે કોઈ પણ પ્રકારે અને તે પ્રકારે સેવા કરવા સદા તત્પર રહેવું તે તેની ફરજ છે. દરેક માણસ જે ધારે તે થોડું ઘણું પણ ભણું કરી શકે છે. આપણાથી જેટલું અને તેટલું કરવું તે આ સમયમાં જરૂરનું અને ઉપયોગી છે. સેન્ટ ઓગસ્ટાઈન સેવા માટે લખતાં લખે છે કે:—“દરેક જણે અન્યની કાંઈક તો સેવા કરવી જોઈએ, યાને પોતાના ભંડારમાંથી અન્યને કાંઈક આપવું જોઈએ. જે તહમારી પાસે દ્રવ્ય હોય તો તેમાંથી ભૂખ્યાને અન્ન અને નશ્તને વસ્ત્રો આપજો, વળી એકાદ ધર્માલય ગંધાવજો, અને તે પૈસા વડે બીજાં પણ થાય તેટલાં સત્કાર્યો કરજો. જે તહમારી પાસે ડહાપણ હોય તો તેનાથી તમારા પાડોશીઓના અને સાંબંધીઓના માર્ગદર્શક બનજો, અને તેમને સંસારયાત્રામાં ચાલવાનો શ્રેષ્ઠ માર્ગ બતાવજો. જે તહમારી પાસે ધર્મનું જ્ઞાન હોય તો તમે અન્ય માણસોને ધાર્મિક ઉત્સાહ આપજો, અવળે રસ્તે જનારને યોગ્ય રસ્તે લાવજો, અને છેક ભૂલાં પડેલાંને શોધી કાઢી રસ્તે ચઢાવજો. જગતમાં એવાં અનેક કાર્યો છે કે જે તંદન ગરીબ મનુષ્યો પણ કરી શકે છે. જે જરૂર જણાય તો પાંગળાનાં પગ બનજો. અંધને દોરજો, હાથથી થઈ શકે તેટલી પણ અન્યને સહાય આપજો, રોગીનાં ઘરોની મુલાકાત લેજો, અને તેવાઓની જરૂરની વસ્તુઓ પૂરી પાડવા અન્યને પ્રેરજો.” વળી તેજ બાબત ઉપર લખતાં સ્ટોયકેટ્સ પ્લુકેસ લખે છે કે:—“તહમારા સર્વ મિત્રોમાં, તહમારા જુડોમાં, તહમારા દરરોજના મંડળમાં દુઃખી અને ગરીબ, તેમજ આનંદી અને પૈસાદાર સર્વમાં તહમારા જીવનનો સુવાસ, રંગ, આનંદ અને ઉત્સાહ રેડજો. અંધકારમાં રહી ગયેલા આત્માઓને તેજસ્વી બનાવજો, કંઠોર ને મૃદુ બનાવજો, કંદેશપૂર્ણ જુડોમાં શાંતિ વહેવડાવજો, અને મનુષ્યોના દોષો તથા મૂર્ખતાઓને સ્નેહનાં પુષ્પોથી ઢાંકી દેજો. બીજાને—સર્વને ચાહજો, એટલે તહમે સર્વમાં યુવાનીનો આનંદ રેડશો; અને તહમે પોતે પણ પુષ્કળ આનંદ ભોગવી શકશો, કારણકે તહમારા સ્નેહથી સુખી થયેલા સર્વ આત્માઓના સુખનો સરવાળો તહમારામાં આવીને વસશે; સુખ પ્રાપ્તિ માટે આજ શ્રેષ્ઠ ધર્મ છે.” ગરીબ-શ્રીમંત સર્વથી આચરી શકાય તેવા સેવાના ઉત્તમ માર્ગ તરફ અમારા સર્વ બંધુઓનું અમે લક્ષ્ય ખેંચીએ છીએ. આ સેવાનો સમય છે. જેનાથી જે કાંઈ અને તે જે કરશે તેને લાભજ છે. કરશે તે પામશે, બાકી હાથ ધસતાં રહી જશે. મૃત્યુ વખતે જે કોઈ સંભારતાં આનંદ આપે તેની વસ્તુ હોય તો તે પરસેવા જ છે. કુટુંબી અગર પુત્રાદિકને માટે દ્રવ્ય મૂકી જનારને તે સમયે યશ નથી મળવાનો તે વાત ધ્યાનમાં રાખી જેવી રીતે અને તેવી રીતે તન, મન, ધન તથા પરસેવામાં સદોદ્યત રહેવા અમે સર્વ બંધુઓને વિનંતિ કરીએ છીએ.

*

*

*

*

*

સ્કુટનોંધ અને ચર્ચા.

૩૧

સંગ્રહ કરવા લાયક સ્થળો ક્યાં છે તે બાબત ઉપર લક્ષ્ય ખેંચતાં રા. સેઈન્ટ એમ્થોસ લખે છે કે:—“તહમે કહો છો કે માલ ભરી રાખવાને તહમારી પાસે જગ્યા નથી; કાંઈ હરકત નહિ, તહમારી પાસે જગ્યા કરવાનાં સાધન તો છે જ. તહમારા શબ્દો પ્રમાણેજ હું કહું છું કે તહમારે તહમારા કોઠાર તોડી પાડવાની બીલકુલ જરૂર નથી; હું તહમને તેનાથી વધારે સારી જગ્યા બતાવીશ, કે જ્યાં તહમારા દાણા ભરી રાખી શકાય, અને ચોરનો બીલકુલ લય રહે નહિ. તહેને ગરીબના ઉદરમાં રાખો, કે જ્યાં છવડાં તે અનાજને બગાડી શકે નહિ, અને કાળથી તહેને નુકશાન થાય નહિ. તહમારી પાસે ગરીબનાં ખોળા રૂપી કોઠી છે, વિધવાઓનાં ઘરો તહમારા કોઠાર છે; બાળકોનાં સુખરૂપ અનાજ ભરવાનાં સ્થાન પણ તહમારી પાસે છે. આ કોઠારો શાશ્વત છે; આ કોઠારો કોઈવાર છલકાઈ જવાના નથી, કે જેથી તે તોડી પાડવાની તહમને જરૂર પડે. જ્યારે ધરતી માતા ખોતાને જે કાંઈ મળે છે (વવાય છે) તે કરતાં વધારે ફળ આપી રહી છે, તો પછી તહમે ક્યાંનાં જે કાર્યો કરો છો તેનું કેટલાગણું ફળ લવિષ્યમાં તમને મળશે તેનો વિચાર કરી થાથ તેટલી દયા કરજો.” આ દુષ્કાળ પીડિત સમયમાં જેનાથી જે કાંઈ પરોપકાર બની શકે તે કરવાનું આ વાક્યમાં સૂચન છે. ગરીબોને કપડાં, અનાજ અને ઢાંચોને ઘાસ તથા રક્ષણ આપવાથી આ સમયમાં બહુ ઉત્તમ સેવા થઈ શકે છે. શક્તિ ન હોય તેણે કરનારાઓને સહાય આપી ખોતાથી અને તેવી સેવા કરવી તે પણ ઉત્તમ છે. આવી મોંઘવારી—આવો દુષ્કાળ વારંવાર આવતો નથી. કરનારાઓને પદ્ધતિ ઠેથી આનંદ થશે, ત્યારે નહિ કરનારાઓ પાછળ રહી જશે અને પરતાવાનો સમય આવશે. ‘નાણું મળશે પણ ટાણું નહિ મળે’ તેવો આ બારીક સમય છે. આવા સમયમાં કરેલો થોડો વ્યય ઘણું ફળ આપનાર નિવડશે. આવા સમયમાં ચેતરી નહિ—વાપરશે નહિ તેને ધન મળ્યું કે ન મળ્યું તે પણ સરખું જ છે. ગરીબોના કોઠારોમાં સંગ્રહેલું સર્વ ધન હબરો ગણું પશ્ચિત થઈ બહાર પડશે. ચેતનારાઓ આ વાક્યથી ચેતવાની—વિચારવાની—અનુસરવાની જરૂર છે.

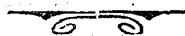
* * * * *

શ્રીઓ, અને ખાસ કરીને જૈન શ્રીઓ ફરજથી ન્યુત થતી બાય છે તેવી વિગતો દર્શાવનારા રા. ગોકુળભાઈ ગાંધીના એક લેખ તરફ અમે અમારા વાંચક બંધુઓનું આગલા અંકમાં લક્ષ્ય ખેંચ્યું હતું. હાલમાંજ બહાર પડેલ માસિક ‘સ્ત્રી સુખદર્પણ’ માં રા. સુશીલે ‘નારીનું મૂલ્ય’ એ નામના શ્રીમતી અનિલાદેવીના એક લેખનો અનુવાદ મૂક્યો છે, જેમાં પુરૂષો તો સ્ત્રી તરફ બીલકુલ ફરજ બજાવતા નથી, પુરૂષો સ્વચ્છંદથી વર્તનારા છે, અને સ્ત્રીઓ પણ તેમને

૩૨

જૈન ધર્મ પ્રકાશ.

તેથી ફરજ અબલવાનું પ્રતાવતા નથી તેવી વિગતનો ઉલ્લેખ આવેલ છે. લેખના અનુવાદમાં તેઓ લખે છે કે:—“સતીત્વ એટલે નારીઓનું પતિવૃતાપણું એમ સ્પષ્ટ રીતે કહેવાની જરૂર નથી. આ દેશના શાસ્ત્રકારો અને નીતિકારો ખાસ કરીને જંગલોમાં અને તપોવનમાં રહેતા હતા; પરંતુ તેઓ સમાજથી છેક અબલવા નહોતા. સ્ત્રીઓનાં કર્તવ્યો વિષે તેમણે ઘણાં ગ્રંથો લખી કાઢ્યા છે, પરંતુ પોતાના ભતિભાઈઓને માટે—પુરૂષોને માટે સતીત્વના જેવો એક સૂચક શબ્દ પણ તૈયાર કરી શક્યા નહિ. અલબત્ત, એવો કોઈ શબ્દ રહી જશે તો પોતાના ભતિભાઈઓ પાછળથી મોટી અગવડમાં મૂકાશે એવા પવિત્ર લાવધીજ પુરૂષોના સંબંધમાં તેઓ મૌન રહ્યા હશે. ‘પુરૂષોને તેમના સ્વચ્છંદપણા માટે એટલું વિશાળ ક્ષેત્ર સોંપી દેવામાં આવ્યું છે કે તેઓ નીતિની હદ બહાર ગમે તેટલા બંધ તો પણ નીતિને તેમની પાછળ ઘસડાવું જ પડે. મતલબ કે પુરૂષો ગમે તેટલી અનીતિ કે અધર્મ કરે તો પણ તેમને માટે શાસ્ત્રદષ્ટિએ તો તે નીતિ કે ધર્મરૂપેજ પરિણમે. પૈશ્વિક વિવાહ (બળાત્કારથી થતો) ને પણ એક પ્રકારનો શાસ્ત્રોક્ત વિવાહ ગણવામાં આવ્યો છે. પુરૂષો પ્રત્યે શાસ્ત્રકારો કેટલી બધી સહાનુભૂતિ અને દયાલાવધી વર્ત્યા છે તેનું આથી વિશેષ જ્વલંત ઉદાહરણ બીનું કયું હોઈ શકે ? ” આ એક સ્ત્રીલેખકના વિચારો છે તે બહુ વિચાર કરવા લાયક છે ગમે તેટલી ઉમરે પુરૂષો લગ્ન કરે, ગમે તેટલી પત્નીઓ કરે તે માટે કોઈ ભતને પુરૂષોને પ્રતિબંધ નથી. સ્ત્રીને લોગ્ય અને સેવક ગણી તેમના તરફ ગમે તેવું વર્તન ચલાવે તો પણ કોઈ પૂછનાર નથી. સ્ત્રીઓ ફરજથી વધારે ન્યુત થાય છે કે પુરૂષો? તે માટે વિચાર કરવાની જરૂર છે. બંને પ્રકારનાં લેખો અમારા વાંચકો પાસે મૂકી તેનો ન્યાય તેમનાજ હાથમાં સોંપીએ છીએ. લેખિકાનો લેખ સર્વ સંમત થવા યોગ્ય નથી. કારણ કે પુરૂષોની ફરજ સૂચવનારા શાસ્ત્રો—સ્ત્રીની ફરજ સૂચવનારા શાસ્ત્રો કરતાં વધારે અમારી દષ્ટિએ પડે છે, પરંતુ જેઓ શાસ્ત્રજ્ઞાની અવગણના કરનારા છે અને પોતાની ફરજ ચુકી જનારા છે તેમને અંગેજ આવા લેખની આવશ્યકતા છે. શાસ્ત્રો કે શાસ્ત્રકારોની ખામી સૂચવનારા આક્ષેપ નિર્મૂળ છે એમ કહ્યા શિવાય ચાલે તેવું નથી. એ સંબંધમાં લેખિકાની અદ્યક્ષતા જણાય છે.

શ્રી જૈન મહામુકેશન વૉર્ડ અને ૧૧ મી ધાર્મિક પરીક્ષા

શ્રી જૈન શ્વેતાંબર કોન્ટ્રેન્સ ઉસ્તદ ચાલતી શ્રી જૈન શ્વેતાંબર કોમમાં ધાર્મિક ડેવોશન, ફેલાવો કરવાના હેતુથી તથા વ્યવહારિક ડેવોશન લેતા જોનેને મદાય કરી આગળ પાઠ કરવા હેતુથી સ્થપાયેલી આ બોર્ડે છેલ્લા અગીઆર વર્ષથી ધાર્મિક અભ્યાસ કરેલા જોનેની દર વર્ષે શ્વેતાંબર માસની આખરના રવિવારે પરીક્ષા લેવાતું ચાલુ રાખ્યું છે.

ઉમેદવારોની સંખ્યા ગયા વરસે જ્યારે ૨૮૭ ત્યારે આ વરસે ૬૬૦ ની હતી. જોને લગભગ ૨૮ સેંટરો અને સ્કુલોને લગતા હતા. જેમાંથી આ વખતે ૧૯૭ ઉમેદવારો પસાર થયા છે અને તેમાંથી ઉંચા નંબરે આવનાર પસાર થયેલા વિદ્યાર્થીઓ વચ્ચે લગભગ રૂ. ૮૦૦) છતાંમ દાખલ વહેંચવામાં આવ્યા છે. આ વર્ષનું પરિણામ ૬૦ ટકા જેટલું આવ્યું છે. છતાંમની સૌથી મોટી રકમ રૂ. ૩૧ ની અને નાની રકમ રૂ. ૧ ની રાખવામાં આવી છે. ઉપરાંત આ પરીક્ષામાં પસાર થયેલ ધોરણ ત્રીજાના વિદ્યાર્થી મી. સ્તીલાલ ત્રીજાવનને તથા ધોરણ પાંચલાના ત્રિભાગમાં પાસ થયેલ મારતર શાંતિલાલ માણેકચંદને એ દરેકને ભ.વનગરની જૈન ધર્મ પ્રસારક સભા તરફથી છતાંમના રૂ. ૧૧૧ વધુ મળનાર છે.

બોર્ડે તરફથી પ્રગટ થયેલા અભ્યાસક્રમ તથા નિયમોની કોપીઓ લાગતાવળગતાઓ તથા અભ્યાસ કરાવનારી સંસ્થાઓ તરફ મોકલી તેમાં ફેરફાર કે સુધારાવધારા કરવા માટે સચલાઓ મંગિલામાં આવી છે. વળી શ્રી વર્ષમાં જેમ કન્યા બાળ ધોરણ ૧ થી અને ૨ થી રાખવામાં આવ્યા છે તેમ પુરુષવર્ગમાં પણ બાળધોરણ રાખવા માટે વિચાર ચાલે છે. વળી આ વર્ષમાં ટૂંક વખતમાં ૪૦ સેં ૧૮૬૦ ના ૨૧ મા એક્ટ મુજબ રજીસ્ટર્ડ કરાવવામાં આવનાર છે.

ઉપરાંત મુંબઈ મહાકાની હાઇસ્કુલોમાં ભણતા જૈન વિદ્યાર્થીઓ જોઓને અભ્યાસની સાંતી અંકલે શટકી પડેના હોય તેવાઓને મદદ કરવાની મોટી યોજના ટૂંક વખતમાં ચલાવ કરી ખંદાર પાઠશાળામાં આવશે.

તા. ૨૭-૩-૧૯.

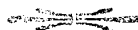
સંકેતરી

શ્રી જૈન શ્વેતાંબર એન્કુશન વૉર્ડ.

નવું જૈન પંચાંગ.

સંવત ૧૯૭૫ ના ચૈત્રથી અં. ૧૯૭૬ ના ફાગણ સુધીનું.

દર વર્ષના રીવાજ પ્રમાણે આ અંક સાથે અમારા ગ્રાહકોને લેટ તારીખો મોકલવામાં આવેલ છે. તેની અંદર આ વખતે કોઈ પણ ગુહસ્થને ફેરો વગરના આડ કમ્પી ૧૫૮ પ્રકૃતિનું વૃક્ષ મૂકેલું છે. કિંમત નવ પાઈ રાખેલી છે. આ વૃક્ષ સાંખીને અને જૈન સંસ્થાઓને લેટ દાખલ મોકલવામાં આવે છે. સંસ્થાના અધિકારી પોસ્ટેજ સાથે પત્ર લખવો અને એક સંસ્થા માટે અથવા પ્રત્યેક સાહુકારીને એક એક મંગાવવું.

શ્રી જૈન પ્રસારક સભા તરફથી છપાવેલા શુભરાતી ભાષાના વાંચનારાઓને ખાસ ઉપશોભી ભાષાંતરો વિગેરે.

૧-૪ શ્રી ત્રિપટિશલાકાપુરૂષ ચરિત્ર ભાષાંતર.

૧ પર્વ ૧ હું-ગીલું. ૨-૪-૦.

૨ પર્વ ૩-૪-૫-૬. ૨-૪-૫

૩ પર્વ ૭-૮-૯ મું. ૩-૦-૦.

૪ પર્વ ૧૦ મું. ૧-૧૨-૬

૫-૯ શ્રી ઉપદેશપ્રાસાદ અથ ભાષાંતર.

૫ ભાગ ૧ લો. (સ્થંભ ૧ થી ૪)

૧-૮-૦

૬ ભાગ ૨ નો. (સ્થંભ ૫ થી ૯) (હાલ નથી)

૧-૮-૦

૭ ભાગ ૩ નો. (સ્થંભ ૧૦ થી ૧૪)

૧-૮-૦

૮ ભાગ ૪ થો. (સ્થંભ ૧૫ થી ૧૯)

૨-૬-૦

૯ ભાગ ૫ મો. (સ્થંભ ૨૦ થી ૨૪)

૨-૦-૦

૧૦ ચરિતાવળી ભાગ ૧ લો. (કથાઓનો સંગ્રહ)

૧-૦-૦

૧૧ „ ભાગ ૨ નો. „

૧-૦-૦

૧૨ „ ભાગ ૩ નો. „

૧-૦-૦

આ ત્રણે ભાગનાં જુદા જુદા વિભાગો છુટક પશુ મળી શકે છે.

૧૩ શ્રી શત્રુંજય મહાત્મ્ય ભાષાંતર.

૨-૮-૦

૧૪ શ્રી ગૌતમ કુલક બાળાવળોધિ (અનેક કથાઓ)

૨-૮-૦

૧૫ ઉપમિતિ અવગ્રપંચ પીઠપંથુ ભાષાંતર.

૦-૧૨-૦

૧૬ અધ્યાત્મકલ્પદ્રુમ. વિવેચન સાથે.

૧-૪-૦

૧૭ જ્ઞાનદંધન પદ્ય રતનાવળી (૫૦ પદો વિવેચન સાથે)

૨-૦-૦

૧૮ જૈન દષ્ટિએ યોગ.

૦-૧૨-૦

૧૯ શ્રી વિજયચંદ્ર કેવળી ચરિત્ર ભાષાંતર.

૦-૮-૦

૨૦ શ્રી પ્રભોધાસંતામણિ ભાષાંતર.

૦-૮-૦

૨૧ પ્રતિકમજુનાહેતુ.

૦-૮-૦

૨૨ રત્નશેખર રત્નવતી કથા.

૦-૪-૦

૨૩ શ્રી જૈન ધર્મ પ્રસારક સભાનો જુબીલી અંક

૦-૧૨-૦

૨૪ કુવલયમાળા ભાષાંતર (અતિ રસિક)

૦-૮-૦

૨૫ જ્ઞાનપંચમી.

૦-૮-૦

૨૬ સુવનભાતુ કેવળી ચરિત્ર ભાષાંતર.

૦-૬-૦

૨૭ પ્રિયંકર ચરિત્ર ભાષાંતર.

૦-૪-૦

૨૮ યુગાદિદેશના ભાષાંતર.

૦-૮-૦

૨૯ પરતુપાળ ચરિત્ર ભાષાંતર.

૧-૮-૦

૩૦ ચંદ્રાંબનો રાસ. અર્થ-રહસ્ય શુકલ.

૨-૬-૦